

له بناغلي عبدالملک پرهیز سره، چې نوميالی ليکوال، خوږ ژبی شاعر، تکړه
څېړونکی او ژباړونکی دی د نړېوال ادبي بنوونځی (امپرسیونیسم) په تړاو
ځانگړې مرکه

مرکوال: انجنیر عبدالقادر مسعود

د ادب او فرهنگ درنو او پتمنو مينه والو!

بناغلی عبدالملک پرهیز د پښتو ژبې او ادب په غورېدلي بڼ کې هغه پياوړی
ليکوال، خوږ ژبی شاعر او تکړه ژباړونکی دی، چې د خپلو گټورو نښيرونو (آثارو)
له لارې يې پښتو ژبې او ادب ته گټور او د پام وړ چوپړ او خدمتونه ترسره کړي
دي.

بناغلی پرهیز پاک زری، خواخوری او سپیخلی انسان دی، چې له خپل هېواد او هېوادوالو سره ژوره مینه او اخلاص لري.

بناغلی افضل ټکور د پښتو ادب د روڼ اسمان په لمن کې هغه نوموتی لیکوال او تکړه شاعر دی، چې په خپله یوه لیکنه کې د بناغلي پرهیز صاحب په تړاو داسې وایي:

(...گران ملک پرهیز مې سیمه وال او یو ښه دوست دی هغه د چا خبره ما او هغه د یوه سیند اوبه چیکلې دې. هغه په یوه لویه فرهنگي علمي او سیاسي کورنۍ کې سترگې غړولې دي او په یوه علمي او فرهنگي کورنۍ کې رالوی شوی دی تر اوسه چې هغه مالیدلی او لوستلی دی هغه آرام طبیعت، په هیواد مین انسان دی د خپلو خلکو او وطن سره بې کچه مینه لری او دغه کار د هغه پر ادبي او علمي کار پوره سیوری غوړولی دی. هغه په خپلو لیکنو کې د ابتکار پلوی دی بې کاره تکراري او مبتذل لیکل نه کوي خوشاله یم چې له بناغلي پرهیز سره له اوږدو کلونونه پیژنم هغه ته د اوږد عمر او د تلپاتې منظومو او منثورو اثارو په لیکلو کې برې غواړم.)

افضل ټکور- لندن

ما له پرهیز صاحب سره څو وخته مخکې د اکسپرسیونیسم نړېوال ادبی مکتب په تړاو ځانگړې مرکه لرله. پرهیز صاحب په خپله مرکه کې د پوښتنو په ځوابونو کې هر اړخیز علمي، ادبي او مسلکي ځوابونه په بشپړه توگه وړاندې کړې وو. دا دی اوس بیا له ده سره د امپرسیونیسم نړېوال ادبي ښوونځی په تړاو مې ځانگړې

مرکه چمتو کړې ده، هیله من یم چې ستاسو د علم او ادب مینه والو تنده پرې خړوبه شي.

گران پرهیز صاحب زما سلامونه او نیکی هیلې ومنئ. اجازه راکړئ، چې خپلې پوښتنې پیل کړم.

گران انجنیر صاحب مسعود تاسو او مینه والو ته زه هم خپلې پېرزوینې وړاندې کوم، ستاسو په چوپړ کې یم.

مسعود: تاسو د نړېوال ادبي او هنري ښوونځیو، ادبي، هنري، ټولنیز، فکري او فلسفي، تاریخي او نړېوال ارزښت او د دغو مکتبونو ځانگړتیاوې څه ډول ارزوئ؟

پرهیز:

زما لپاره د ویاړ خبره ده چې ستاسې له لارې د امپرسیونیسم اړوند خپل اندونه شریکوم.

دا یوه مهمه پوښتنه ده زما له نظره ادب د هنر ژبنی بڼه ده چې د انساني تجربو هنري تفسیر وړاندې کوي او د انسان د عاطفي، فکري او وجودي نړۍ انعکاس گڼل کېږي. په ادبي متن کې ژبه یوازې د مالوماتو د لېږد وسیله نه وي، بلکې د مانا د تولید یو پنځوونکی ځواک گرځي. له همدې امله ادبي ښیرونه واقعیت په عیني ډول نه نقلوي، بلکې د تخیل، تصویر او سمبول له لارې یې بیا رغوي او نوې مانا ورکوي. په همدې بنسټ، هنر د انساني تخلیق هغه عمومي چوکاټ دی

چې پر ښکلا، نوبت او اغېز ولاړ وي، او ادب د همدې بهير ژبنی څانگه بلل کېږي.

د ادبي نښير ارزښت تر ډېره د هغه په ژبه، فکر او اغېزې پورې تړلی وي. يو پياوړی ادبي نښير هغه دی چې ژبه يې پنځوونکې (تخليقي) وي، يانې ليکوال د ادبي صنعتونو، تصويري بيان او روانو جملو له لارې داسې فضا رامنځته کړي چې لوستونکی نه يوازې متن ولولي، بلکې تجربه يې کړي. سربره پر دې، ادبي نښير بايد معنوي ژورتيا ولري، خو د ظاهري کيسې تر شا ژور فکر او فلسفي پيغام وړاندې کړي. همدارنگه، د نښير عاطفي او فکري اغېزه هغه عنصر دی چې لوستونکی له متن سره تړلی ساتي او هغه فکر کولو او احساس کولو ته هڅوي. په دې توگه، يو بشپړ ادبي نښير لوستونکی نوې ادراکي تجربې ته بيايي او د نړۍ په اړه يې درک پراخوي.

د ادبي نښير بنسټيز عناصر په عمومي توگه موضوع، ژبه، سبک او پيغام گڼل کېږي. موضوع د اثر مرکزي فکر يا مفکوره ده چې ټول متن ترې راڅرخي. ژبه د بيان وسيله ده چې بايد هم هنري او هم روانه وي. سبک د ليکوال ځانگړی بيان دی چې د جملو جوړښت، د لغتونو انتخاب او د بيان طريقه پکې شامله ده. پيغام بيا هغه فکري او اخلاقي محتوا ده چې ليکوال غواړي لوستونکي ته يې ولېږدوي. د همدې عناصرو پر بنسټ، ادبي نښيرونه د هنري ښکلا، نوبت، فکري ارزښت او اغېزمنتيا له مخې ارزول کېږي.

نړيوال ادبي او هنري ښوونځي د بشر د فکري بدلون څرگندونه کوي او د تاريخ په اوږدو کې د انسان د فکر، احساس او ټولنيز دريځ انعکاس بلل کېږي. دا ښوونځي

یوازې د بیان تخنیکي طریقې نه دي، بلکې هر یو یې د ځانگړو تاریخي، سیاسي او فرهنگي شرایطو محصول دی. د بېلگې په توگه، رومانټیزم د احساس، فردي آزادی او تخیل ارزښت لوړوي، په داسې حال کې چې ریالیزم ټولنیز واقعیت په بې پرده ډول انځوروي. سمبولیزم د رمزي ژبې او پتو ماناوو کارونې ته مخه کوي، او اګزیستانسیالیزم د انسان د وجود، آزادی او یوازیتوب بنسټیزې پوښتنې راولاړوي. له همدې امله، ادبي ښوونځي د بشر د ځان پېژندنې بېلابېل فکري پړاوونه گڼل کېدای شي.

پښتو ادب که څه هم د دغو نړیوالو ښوونځیو مستقیم تقلید نه دی، خو له هغوی سره فکري موازي حرکت لري. د پښتو شعر او نثر په ژورو کې د رومانټیزم عاطفي رنګ، د ریالیزم ټولنیز درد، د سمبولیزم رمزي بیان او د وجودي فکر نښې لیدل کېږي. د بېلگې په توگه، «خوشحال خان خټک» د آزادی، عمل او تاریخي شعور استازیتوب کوي، «رحمان بابا» د عشق او روحانیت له لارې انسان د دننۍ پېژندنې پر لور بیایي، او «غني خان» د ښکلا، فکر او بغاوت فلسفه وړاندې کوي. په دې توگه، پښتو ادب فرد او ټولنه په یو گډ اخلاقي او فرهنگي چوکاټ کې انځوروي.

د شلمې پېړۍ په فکري بهیر کې «البر کامو» د «عبث اېسرډ» فلسفې له لارې د انسان او نړۍ ترمنځ اړیکه څېړي. د هغه په اند، انسان د مانا په لټه کې دی، خو نړۍ روښانه او ثابت هدف نه وړاندې کوي، چې دا ټکر د عبث حالت رامنځته کوي. کامو باور لري چې انسان باید له دې حالت سره سره په آزادی، جرأت او مسؤلیت سره ژوند وکړي. په مقابل کې، غني خان مینه د وجود بنسټیز حالت گڼي

او باور لري چې مينه د ښکلا، خلاقیت او ځان پېژندنې سرچينه ده. که د کامو فکر انسان له وهمه راويښوي، د غني خان فلسفه هغه ته معنوي تودوخه وربښي. په دې توگه، دا دواړه ليدلوري يو بل بشپړوي، نه دا چې يو بل رد کړي.

په معاصره نړۍ کې انسان د هويتی بحران، رواني فشار او فکري گډوډۍ سره مخ دی. دا وضعیت فلسفي پوښتنې، يوازيتوب او رواني ستړيا رامنځته کوي. کله چې دا حالت ژور شي، نو انسان رواني لويډو ته نږدې کېږي، چې پکې ذهني او عاطفي فعاليتونه کمزوري کېږي. ادبي فکر په دې برخه کې مهم رول لري، ځکه چې هم د حقيقت درک اسانه کوي او هم انسان ته د ژوند معنوي ځواک وربښي. مطالعه، تخليقي فعاليتونه، ټولنيزې اړيکې او منظم ژوند کولی شي د رواني لوېدنې مخه ونيسي او د انسان ذهني انډول وساتي.

په پایله کې ويل کېدای شي چې ادب نه يوازې هنري ارزښت لري، بلکې د انسان د فکري، عاطفي او رواني ژوند په جوړولو کې مهم رول لوبوي. يو ادبي اثر هغه مهال بشپړ او اغېزمن گڼل کېږي چې ژبه يې تخليقي، فکر يې ژور، پيغام يې پياوړی او اغېزه يې پراخه وي. همدارنگه، ادبي فکر کولی شي انسان ته د ژوند مانا، انډول او نوې ادراکي نړۍ ورپه برخه کړي.

د دې بحث په دوام غواړم يوې بلې مهمې مسلې ته ستاسې پام را واړم. دا د ليکوال کېدو پوښتنه چې څوک ليکوال کېدی شي؟ د ليکوال کېدو مسئله يوازې په استعداد پورې محدوده نه ده، بلکې دا يو څو بعدي بهير دی چې پکې فکري، هنري او ټولنيز عوامل مهم رول لري. په ادبي تيورۍ کې ليکوال هغه څوک گڼل

کېږي چې د ژبې له پنځوونکي يا تخليقي امکاناتو څخه په گټې اخيستنې سره د انساني تجربې نوې بڼې وړاندې کړي او لوستونکي ته نوې ماناوې توليد کړي.

لومړی، فکري بنسټ د ليکوال کېدو لپاره اساسي شرط دی. ليکوال بايد د ژوند، انسان او ټولنې په اړه ژور درک ولري، څو وکولی شي خپل نښير يوازې د کيسې يا بيان په کچه محدود نه کړي، بلکې فکري او فلسفي ارزښت هم ورکړي. دويم، ژبني مهارت او تخليقي وړتيا هغه وسيله ده چې له لارې يې فکر هنري بڼه خپلوي. پرته له پنځوونکې ژبې، ادبي نښير خپل اغېز له لاسه ورکوي.

درېيم، مطالعه او ادبي شعور د ليکوال د ودې لپاره حياتي ارزښت لري. هغه څوک چې پراخه مطالعه ونه لري، د ادبي دودونو، سبکونو او فکري بهيرونو له پېژندنې بې برخې پاتې کېږي. له همدې امله، ليکوال بايد هم له خپل ادبي ميراث او هم له نړيوالو ادبي تجربو سره بلدتيا ولري.

څلورم، ټولنيز او رواني حساسيت د ليکوال مهمه ځانگړنه ده. ليکوال بايد د خپل چاپېريال، انساني دردونو او ټولنيزو بدلونونو په وړاندې حساس وي، ځکه ادبيات يوازې فردي تجربه نه، بلکې ټولنيز انعکاس هم دی. همدارنگه، رواني ژورتيا ليکوال ته دا وس ورکوي چې د انسان د دننۍ نړۍ پيچلتياوې په هنري ډول انځور کړي.

په پای کې ويل کېدای شي چې ليکوال کېدل يو دوامداره بهير دی چې پکې استعداد، هڅه، مطالعه او فکري پخوالي يو ځای وده کوي. يو ريښتيني ليکوال هغه دی چې نه يوازې ليکي، بلکې فکر کوي، احساس کوي او د ژبې له لارې نوې نړۍ رامنځته کوي.

مسعود: د ادبي ښوونځی (مکتب) او ادبي سبک تر منځ توپیر په څه کې دی؟ ښه به وي که په دې اړه لږ څه رڼا واچوی؟

پرهیز:

د ادبي ښوونځي او ادبي سبک ترمنځ توپیر: د پښتو ادب د تاریخ او شعري بېلگو په رڼا کې ادب یوازې د ښکلو الفاظو ټولگه نه ده، بلکې د فکر، احساس او تاریخي تحول ژوره هینداره ده. په ادبي څېړنو کې دوه مهم مفاهیم ډېر کارېږي: ادبي ښوونځی او ادبي سبک. ډېری وختونه دا دواړه یو له بل سره گډوډېږي، حال دا چې هر یو خپل ځانگړی تعریف، ساحه او رول لري. د دې مقالې موخه دا ده چې د پښتو ادب د تاریخي بهیر او شعري بېلگو په رڼا کې د ادبي ښوونځي او ادبي سبک ترمنځ توپیر روښانه کړي.

ادبي ښوونځی هغه فکري او هنري جریان ته ویل کېږي چې په ځانگړي تاریخي پړاو کې د گډو نظریاتو، ارزښتونو او لیدلورو پر بنسټ رامنځته کېږي. ښوونځی د زمانې له ټولنیزو، سیاسي او فلسفي حالاتو سره ژور تړاو لري او څو لیکوالان یا شاعران پکې د یوه گډ فکري دریځ استازولي کوي. ددې خلاف، ادبي سبک د یوه لیکوال یا شاعر د بیان ځانگړې طریقه ده؛ یانې د ژبې کارونه، د کلمو غوراوی، د تصویر جوړونه، د جملو جوړښت او د هنري صنعتونو څرنگوالی د سبک برخه جوړوي. په ساده ټکو، ښوونځی د فکر نقشه ده او سبک د بیان هنري لاسلیک.

که د پښتو ادب کلاسیک پړاو ته وکتل شي، هلته یو پیاوړی تصوفي فکري جریان لیدل کېږي. د تصوف، اخلاقو او روحانیت موضوعات د ډېرو شاعرانو په کلام کې

گډ دي، چې دا يو ډول نبوونځنيز ځانگړنه بڼي. د بېلگې په توگه، «رحمان بابا» د دنيا فنا او د باطني حقيقت پر اهميت ټينگار کوي. د هغه دا بيت چې وايي: «دا جهان دی لکه خوب، څوک ويښ شي څوک ويده» د تصوفي فکر څرگندونه کوي. خو د «رحمان بابا» سبک ساده، نرم او ولسي رنگ لري. ژبه يې روانه ده او بيان يې مستقيم دی. په همدې مکتبي فضا کې «عبدالقادر خان خټک» هم تصوفي مفاهيم وړاندې کوي، خو سبک يې دروند، پېچلی او له هنري صنعتونو ډک دی. دلته ښکاري چې مکتب يو دی، خو سبکونه بېلابېل دي.

«خوشحال خان خټک» د پښتو ادب په تاريخ کې د حماسي او سياسي شعور استازی بلل کېږي. د هغه په شعر کې ازادې، غيرت او شخصيت مرکزي ارزښتونه دي. دا فکري دريځ د هغه د زمانې له سياسي شرايطو سره تړاو لري او يو ځانگړی فکري بهير څرگندوي. خو د خوشحال سبک لنډ، قاطع او ځواکمن دی. د هغه مشهور بيت «که دستار تړي هزار دي، د دستار سړي په شمار دي» د فکر له پلوه ارزښتي پيغام لري، خو د بيان له پلوه ساده او مستقيم دی. دلته هم وینو چې فکري بهير او د بيان طريقه سره بېلې کټگورۍ دي.

په معاصر پړاو کې، «غني خان» د مدرن او وجودي فکر استازی گڼل کېږي. د هغه په شعر کې ازادې، د مذهب پر ظاهري تفسير نيوکه او د انسان د ځان پېژندنې فلسفه مطرح کېږي. دا فکري ځانگړنې هغه د مدرن فکري جريان سره تړي. خو د غني سبک فلسفي، طنزي او له سمبولونو ډک دی. غر، مرغه او لمر د هغه په کلام کې يوازې طبيعي عناصر نه دي، بلکې فکري استعارې دي. په همدې معاصر بهير کې «حمزه شينواری» د رومانتيک احساس او نوې ژبې استازی دی.

که څه هم دواړه د معاصر فکري فضا برخه دي، خو د بيان سبکونه يې جلا دي غني ژور او نيوکيز طنز کاروي، حمزه نرم او موسيقي لرونکی بيان غوره کوي.

له دې تاريخي او شعري بېلگو څرگندېږي چې ادبي ښوونځی تاريخي او ټولنيز بنسټ لري او څو لیکوالان پکې گډ فکري ځانگړتياوې شريکوي، خو ادبي سبک فردي او شخصي ځانگړنه ده. يو ښوونځی کولی شي څو سبکونه ولري، او يو لیکوال کولی شي د يوه ښوونځی غړی وي، خو خپل ځانگړی هنري لاسليک وساتي.

په پايله کې، ادبي ښوونځی د زمانې د فکري بدلون استازيتوب کوي، او ادبي سبک د لیکوال د شخصيت او هنري ذوق څرگندونه ده. د پښتو ادب تاريخ دا ښيي چې که څه هم فکري بهيرونه بدلېږي، خو د شاعرانو سبکونه د هغوی د فردي هويت نښه پاتې کېږي. د همدې توپير درک کول د ادبي تحليل او کره کتنې لپاره بنسټيز اهميت لري، ځکه چې د فکر او بيان ترمنځ کرښه روښانه کوي او د ادب ژور پوهېدو ته لاره هواروي.

مسعود: د هيڅ ادبي ښوونځی رامنځته کېدنه ناڅاپي او پرته له سريزې نه وي، د هر يوه ډېری نښې د پخواني پېر په ادبي نښيرونو (اثارو) کې موندل کېدای شي چې د ادبي ښوونځيو د پيدايښت، جوړېدنې، بدلون، ودې، پرمختگ او د له منځه تللو لامل گرځي، په دې اړه ستاسو علمي ارزونه څه ده؟

پرهيز:

ستاسې دا ليدلوری له علمي پلوه ډېر پر ځای او د ادبي تاريخ له منطق سره سمون لري. ادبي ښوونځي هېڅکله ناڅاپي او له تشې فضا څخه نه زېږي؛ بلکې د

فکري، ټولنيزو او هنري بدلونونو د تدريجي بهير پايله وي. هر نوې ښوونځی د پخواني پېر له ادبي نښيرونو (اثارو) سره ژوره اړيکه لري، ځينې عناصر ترې اخلي، ځينې ردوي او ځينې بدلوي. همدې تعامل ته د ادبي تاريخ تسلسل ويل کېږي.

له تاريخي پلوه، هر ادبي ښوونځی څو پړاوونه لري: د ښو څرگندېدل، د فکر منسجم کېدل، د ودې او ځواک پړاو، او ورو ورو د زوال يا بدلون پړاو. د بېلگې په توگه، رومانتيزم د کلاسيک عقل محور فکر پر وړاندې د احساس او فردیت غبرگون و، خو د هغه ډېر تخيلي او عاطفي عناصر په کلاسيک ادب کې هم د ښو په توگه موجود وو. همدارنگه رياليزم د رومانتيزم پر احساساتي مبالغې نيکه وکړه، خو د واقعيت پالنې تخمونه له پخوا نه په ادبي اثارو کې ليدل کېدل. يانې هر ښوونځی د بل پر اوږو درېږي.

په پښتو ادب کې هم دا اصل شتون لري. د کلاسيک تصوفي ادب په ژورو کې داسې فکري او انساني پوښتنې موجودې وې چې وروسته يې د معاصر او مدرن فکر بنسټ کېښود. د بېلگې په توگه، د رحمان بابا په کلام کې د باطن او وجدان خبرې هغه تخمونه دي چې وروسته د غني خان په وجودي او انتقادي فکر کې په بله بڼه رانښکاره کېږي. که څه هم غني خان د مدرن فکري فضا استازی دی، خو د باطني تأمل ریشه يې د پخواني تصوفي ادب له ميراث سره تړلې ده. دا مانا چې بدلون پرېکون نه دی، بلکې بدلون يو ډول بدل شوی تسلسل دی.

د ادبي ښوونځيو د پيدايښت او بدلون لاملونه هم يوازې ادبي نه وي؛ بلکې ټولنيز، سياسي، اقتصادي او فلسفي عوامل پکې اساسي رول لري. صنعتي انقلاب د رياليزم او مدرنيزم د راټوکېدو زمينه برابره کړه، سياسي انقلابونه د رومانتيزم او

انقلابي ادب وده وهڅوله، او فكري شك او علمي پرمختگ د وجودي او پوست مدرنيستي بهيرونو د پياوړتيا لامل شول. په همدې ډول، په پښتو ادب كې سياسي مبارزو، كډوالۍ، ټولنيزو بدلونونو او فرهنگي ټكرونو د معاصر ادب بڼه بدله كړه.

د ښوونځي د زوال مفهوم هم مطلق له منځه تگ نه دی. ډېری وخت یو ښوونځی په بشپړه توگه نه ورکېږي، بلکې خپل ځینې عناصر نوي ښوونځی ته استوي. د بېلگې په توگه، سمبولیزم که څه هم د یو خپلواک ښوونځی په توگه محدود پړاو درلود، خو سمبولیزم د مدرن او معاصر شعر نه بېلېدونکی عنصر وگرځېد. په همدې ډول، تصوفي رنگ که څه هم د کلاسیک دورې ځانگړنه وه، خو تر ننه پورې د پښتو شعر په ژبه او تصویرونو کې ژوندی دی.

نو علمي ارزونه دا ده چې ادبي ښوونځي د تاریخ په اوږدو کې د تسلسل، غبرگون او بدلون محصول دي. هېڅ ښوونځی له تشې نه زېږي، هېڅ ښوونځی په بشپړه توگه نه ورکېږي، او هېڅ بدلون بې ریښې نه وي. ادبي تاریخ د پرېکون تاریخ نه، بلکې د بدلون تاریخ دی. هر نوی ښوونځی هم د پخواني دورې میراث لري او هم د خپل وخت اړتیاوې پوره کوي. همدې تدریجي بدلون او تعامل ته د ادب ژوند ویل کېږي.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم ادبي او هنري ښوونځی څنگه راپېژنئ او ارزوئ، کوم، چې د انځورگرۍ (نقاشۍ) یو مهم او اغېزناک مکتب دی او د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې په فرانسه کې راڅرگند شو او وروسته یې په اروپا او نورو سیمو کې ژوره اغېز پرېښوده. مهرباني وکړئ د دې مکتب د تاریخ، آر او بنسټ په

اړه لنډ مالومات راکړئ، چيرته، کله او د چا لخوا جوړ شو او لومړني بنسټ اېښودونکي يې څوک ول.

پرهيز:

د امپرسیونیسم تاریخي بنسټونه، هنري ځانگړنې او د پښتو شعر سره يې اړیکه ادبي ښوونځي د فکري او هنري بدلونونو لاس ته راوړنې دي او د ځانگړو تاریخي شرایطو په ترڅ کې راتوکېږي. امپرسیونیسم، چې په اصل کې د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې په فرانسه کې د نقاشۍ له ډگر څخه راپیل شو، وروسته په ادبیاتو کې هم د پام وړ اغېزه پرېښوده. دغه ښوونځی د رسمي اکاډمیک هنر پر وړاندې د غبرگون په توگه راڅرگند شو او د طبیعت، رڼا او شیبه ایز اغېز ثبتول يې د خپل هنري اصل په توگه وټاکه. پر (۱۸۷۴) زېږديز کال په پاریس کې د ځوانو هنرمندانو خپلواک نندارتون، چې د کلاډ مونت د «تاثر، سولیل لیونت» انځور پکې نندارې ته وړاندې شو، د دې ښوونځي د نوم او رسمي پېژندنې بنسټ کېښود. وروسته دغه هنري لیدلوری د اروپایي ادبیاتو په ژبه او تخنیک کې هم منعکس شو.

ادبي امپرسیونیسم د عيني واقعیت د دقیق تحلیل پر ځای د فردي تاثیر او ذهني ادراک ثبت ته لومړیتوب ورکوي. که ریالیزم ټولنیز حقیقت په تحلیلي او تفصیلي بڼه انځوروي، امپرسیونیسم هڅه کوي هغه احساس ثبت کړي چې انسان يې په یوه ټاکلې شیبه کې تجربه کوي. دلته «شیبه» د بیان اصلي محور گرځي. ژبه لنډه، ایجازی او حسي بڼه غوره کوي؛ بوی، رنگ، غږ او لمس د کلماتو له لارې داسې وړاندې کېږي چې لوستونکی د متن فضا ته ننوځي. د دې مکتب په ادبي

بڼه کې راوي د پېښو قاضي نه وي، بلکې د خپلې دننې تجربې انځورگر وي. همدا ځانگړنه ده چې ادبي امپرسیونيسم له سمبوليزم څخه جلا کوي؛ ځکه سمبوليزم ډېر وخت يو منظم رمزي سيستم جوړوي، حال دا چې امپرسیونيسم په لنډ او شېبه ايز تاثر بسنه کوي.

په نړيوال ادب کې د حافظې، شعوري بهير او شېبه ايز ادراک تخنيکونه د امپرسیونيسي تمايل څرگندوي. د بېلگې په توگه، «مارسل پروست» د بوی او ذوق له لارې تېر وخت راژوندی کوي او د حافظې له يوه ناڅاپي لمسونې يا تحريک څخه بشپړ ذهني فضا رامنځته کوي. همدارنگه «ورجينا وولف» د شعوري بهير په تخنيک کې د ذهني څپو او داخلي ادراک ثبت ته لومړيتوب ورکوي. که څه هم دوی د امپرسیونيسم رسمي غړي نه گڼل کېږي، خو د شېبې محور او حسي بيان له مخې د همدې هنري فضا غځونه گڼل کېدای شي.

د پښتو ادب په چوکاټ کې، امپرسیونيسم د رسمي بڼوونځي په توگه نه دی تعريف شوی، خو د معاصر شعر په ځينو بڼو کې يې څرگندې نښې ليدل کېږي. په کلاسيک پړاو کې تصوفي ژورتيا او معنوي تفسير غالب و، خو معاصر پړاو کې د طبيعت، دننې احساس او لنډ تصوير پر بنسټ شعرونه زيات شول. د حمزه شينواري په ځينو غزلونو کې د ماښام، سترگو او موسکا تصويرونه داسې وړاندې کېږي چې لوستونکی د يوې مشخصې شيبې په فضا کې دروي؛ دلته تحليل نه، بلکې اغېز مهم دی. همدارنگه د غني خان په شعر کې که څه هم فلسفي ژورتيا شته، خو په ډېرو ځايونو کې د غر، مرغه او رڼا لنډ او شيبه ايز تصويرونه وړاندې کوي چې د حسي ادراک بڼه لري. دغه تصويرونه کله د منظم فکري سيستم پر

ځای د یوه ناڅاپي ذهني انگازې په توګه راڅرګندېږي. دا په دې مانا چې د غني خان په شعر کې فلسفي ژورتیا شته، يانې د هغه شعرونه یوازې ساده احساسات نه بیانوي، بلکې د ژوند، انسان، کایناتو او فکرونو په اړه ژورې فلسفي ماناوې لري. خو له دې سره سره، هغه په خپلو شعرونو کې ډېر وخت لنډ او ژوندي تصویرونه هم کاروي. لکه غر، مرغه او رڼا. دا شیان هغه د طبیعت د نښو په توګه کاروي. کله چې شاعر دا شیان یادوي، نو لوستونکی داسې احساس کوي لکه هغه صحنه چې د سترګو مخې ته ولاړه وي.

د «لنډ او شیبه ایز تصویرونه» مانا دا ده چې شاعر د یوې لنډې شېبې یا شېبې یو واضح تصویر وړاندې کوي، لکه د مرغه الوتل یا د رڼا ځلیدل. «حسي ادراک» يانې داسې انځورونه چې د انسان حواس (لیدل، اورېدل، احساس کول) راپاروي. لوستونکی کولی شي هغه تصویر په ذهن کې وويني یا یې احساس کړي.

پورته توضیحات دا بیانوي چې که څه هم د غني خان شعر فلسفي او ژور دی، خو هغه د طبیعت د ساده او لنډو تصویرونو له لارې خپلې ژورې خبرې بیانوي، خو لوستونکی یې په حسي ډول احساس کړي

پښتو ولسي لنډۍ هم د امپرسیونیستي تمایل څرګنده بېلګه ګڼل کېدای شي. لنډۍ ډېر وخت یوه شیبه، یو درد یا یو تصویر په دوو کرښو کې راټولوي. هلته نه تفصیلي کیسه شته او نه فلسفي استدلال؛ بلکې یو ناڅاپي احساس د کلمو په لنډه بڼه وړاندې کېږي. دغه ایجازي او لحظه محور بیان د ادبي امپرسیونیسم له اصولو سره نږدېوالی لري.

په پایله کې، ادبي امپرسیونیسم هغه هنري لیدلوری دی چې واقعیت د عیني تشریح پر ځای د ذهني ادراک او لحظوي تاثر له لارې انځوروي. دا ښوونځی د ژبې حسي ځواک ته ارزښت ورکوي او د شیبې ثبت د هنر اصلي موخه گڼي. که څه هم په پښتو ادب کې د امپرسیونیسم رسمي نوم نه لیدل کېږي، خو د معاصر شعر په تصویرگری، لنډ بیان او حسي فضا کې یې اغېز انکار کېدای نه شي. له همدې امله ویلی شو چې امپرسیونیستي تخنیکونه د پښتو شعر په معاصر بدلون کې د هنري نوبت یوه پټه، خو اغېزناکه برخه ده.

مسعود: ښه به وي که تاسو د امپرسیونیسم د ښوونځی د بنسټيزو قاعدو، ارونو، اصلي موضوع او ځانگړتیاوو، په تړاو خپل لید راسره شریک کړئ؟

پرهیز:

امپرسیونیزم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې په فرانسه کې د اکاډمیک هنر پر وړاندې د فکري او تخنیکي بدلون په توگه راڅرگند شو. نوم یې د کلاډ مونت له اثر «اغېز، لمر خاته» اغېز، لمر خاته (۱۸۷۲) څخه واخیستل شو. دغه ښوونځی د واقعیت له تفصیلي او تحلیلي انځورنې څخه واوښت او د فردي ادراک، شیبه ایزې تجربې او حسي انعکاس پر لور یې حرکت وکړ. په نقاشۍ کې رڼا او رنگ محوري دریځ پیدا کړ، او په ادبیاتو کې د ژبې حسي ځواک ته لومړیتوب ورکړل شو.

د امپرسیونیسم بنسټيز اصل د «شیبې ثبت» دی. دلته حقیقت ثابت او عیني نه گڼل کېږي، بلکې د یوې تېرېدونکې شیبې په توگه تجربه کېږي. هنرمند هڅه کوي هغه تاثر خوندي کړي چې په هماغه شېبه کې یې احساسوي. دا لید له

ريالېزم سره څرگند توپير لري. رياليزم ټولنيز او عيني حقيقت په تحليلي او مستند ډول انځوروي؛ پېښې منظم تسلسل لري او ليکوال ډېر کله د ټولنيزو ستونزو پر تحليل ټينگار کوي. خو امپرسیونيستم له ټولنيز تحليل څخه تېرېږي او د فضا، رڼا او احساس ثبت ته ارزښت ورکوي. که رياليزم د «څه پېښ شول؟» پوښتنه مطرح کوي، نو امپرسیونيستم د «ما څنگه احساس کړل؟» پوښتنه مطرح کوي.

له بلې خوا، امپرسیونيستم له سمبولېزم سره هم توپير لري. سمبوليزم د ژورې معنوي او رمزي نړۍ جوړولو ته تمايل لري؛ دلته هر تصوير د يوې پټې مانا استازيتوب کوي. خو امپرسیونيستم د منظم سمبولیک سیستم جوړولو ته اړتيا نه ويني؛ هغه يوازې اغېز ثبتوي. که سمبوليزم له محسوسه نړۍ څخه ماورا يې مانا ته ځي، امپرسیونيستم په محسوسه تجربه کې تم کېږي.

له مدرنيزم سره يې اړيکه بيا تکاملي بڼه لري. مدرنيزم د فردي شعور، پر ټوټه والي او د ذهني جريان پر بنسټ ولاړ دی. امپرسیونيستم د همدې بدلون لومړنۍ پړاو بلل کېدای شي، ځکه چې د عيني حقيقت پر ځای يې فردي ادراک ته لومړيتوب ورکړ. د بېلگې په توگه، د مارسل پروست په نثر کې د حافظې له لارې د زمان ژورتيا، او د ورجينيا وولف په اثارو کې د شعوري بهير تخنيک، د همدې امپرسیونيستي تمايل غځونه گڼل کېدای شي. توپير دا دی چې مدرنيزم شعوري جوړښتونه نور هم ماتوي او ژبنی تجربه پيچلې کوي، خو امپرسیونيستم نسبتاً ساده او حسي پاتې کېږي.

د موضوع له پلوه، امپرسیونيستم ورځني ژوند، طبيعت، رڼا او داخلي حالت ته مخه کوي. اتلولي او تاريخي عظمت پکې ځای نه لري. دا ځانگړنه له روماننيزم سره

هم مقایسه کېدای شي. رومانټیزم د فردي احساس ستاینه کوي، خو احساسات یې ډېر کله لوی، توفاني او حماسي بڼه لري. امپرسیونیسم بیا احساسات په آرامه، لنډه او شیبه‌محور بڼه وړاندې کوي. رومانټیزم د طبیعت سترتیا ته ځي، خو امپرسیونیسم د طبیعت یوې شپې ته تم کېږي.

په ادبي بڼه کې امپرسیونیسم د ایجاز، حسي ژبې، غیر خطي جوړښت او د قضاوت نشتوالي ځانگړنې لري. فضا پر کیسه غالب وي او پلاټ ثانوي ارزښت خپلوي. په ادبي امپرسیونیسم کې لیکوال لنډې جملې کاروي، حسي او احساساتي ژبه کاروي، کیسه منظم ترتیب نه لري، لیکوال قضاوت نه کوي، او د کیسې پر ځای د فضا او احساساتو بیان مهم وي. دا ځانگړتیا له ریالیزم سره توپیر، له سمبولیزم سره فاصله، او له مدرنیزم سره پیوستون ښيي.

نو ویلی شو، امپرسیونیسم د هنر هغه لیدلوری دی چې واقعیت د ثابت جوړښت پر ځای د بدلېدونکې تجربې په توگه درک کوي. دا ښوونځی د ریالیزم له عینیت، د سمبولیزم له رمزي ژورتیا، د رومانټیزم له حماسي احساس، او د مدرنیزم له پیچلي ټوټه والي څخه جلا، خو ورسره تړلی پړاو دی. د شپې ثبت، فردي ادراک، حسي ژبه او فضا محوري یې بنسټیزې ځانگړتیاوې دي چې د مدرن هنري شعور په رامنځته کېدو کې یې اساسي ونډه لرلې ده.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم باورونه، عقاید، موخې، اند او مهم لیدتوگي څه ډول ارزوئ؟ او دا راته وویاست دوی د نړۍ د کومو نامتو او پېژندل شویو لیکوالو له ادبي او هنري کارونو څخه اغیزمن شوي دي؟

پرهیز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې په فرانسه کې د هنري او فکري بدلون د یوې مهم پړاو په توګه راڅرګند شو. دا ښوونځی د اکاډمیکو اصولو او کلاسیکو هنري معیارونو پر وړاندې د اعتراض ښه درلوده او د واقعیت د درک په اړه یې نوې پوښتنه راپورته کړه. امپرسیونیستانو حقیقت د یو ثابت، عيني او مطلق جوړښت په توګه ونه مانه، بلکې هغه یې د فردي ادراک او شیبه ایزې تجربې محصول وباله. له همدې ځایه د دوی فکري بنسټ د نسبي پالنې او تجربه پالنې له مفکورې سره تړاو پیدا کوي.

د امپرسیونیسم بنسټیز باور دا دی چې انسان نړۍ د خپلو حسي او ذهني وسایلو له لارې تجربه کوي، نو هنر باید د همدې تجربې انعکاس وي. په دې لیدلوري کې رڼا، رنگ، غږ، بوی او فضا یوازې فزیکي پدیدې نه دي، بلکې د شعور د جوړښت برخه ګرځي. په نقاشۍ کې رڼا د اصلي عنصر په توګه مطرح شوه او په ادبیاتو کې ژبې حسي ښه غوره کړه. اغیز د تحلیلي بیان پر ځای د احساس ثبت ته مخه کوي. هنرمند د پېښو قاضي نه وي، بلکې د اغېز ثبتوونکی وي.

دلته ویل کېږي چې امپرسیونیسم د پېښو یا شیانو ژوره تحلیلي څېړنه نه کوي، بلکې د انسان احساس او لومړنی اغېز (تاثیر) ثبتوي. یانې هنرمند هڅه نه کوي چې د یوې پېښې دقیق قضاوت یا منطقي تحلیل وړاندې کړي.

ددې خلاف، هنرمند یوازې دا ښيي چې پېښې په ده باندې څه ډول اغېزه کړې او ده ته یې کوم احساس ورکړی دی. کله چې وایو «هنرمند د پېښو قاضي نه وي» په دې مفهوم دی چې هنرمند دا پریکړه نه کوي چې پېښه سمه ده که ناسمه، ښه ده که بده. «بلکې د اغېز ثبتوونکی وي» یانې هنرمند یوازې خپل احساس، فضا،

او لومړنی احساس بیانوي. بېلگه، که یو امپرسیونیست هنرمند د لمر لوېدو صحنه انځور کړي، هغه دا نه تشریح کوي چې لمر ولې لوېږي یا د منظرې ټول جزئیات نه تحلیلوي. هغه به یوازې د لمر لوېدو رنگونه او فضا وښيي کوم چې هغه ته یې احساس پیدا کړ. په دې ډول، په امپرسیونیسم کې هنر تحلیل نه، بلکې احساس او اغېز ثبتوي.

د امپرسیونیسم موخه د واقعیت تشریح نه، بلکې د احساس ژوندي کول دي. دوی باور لري چې یوه عادي او تېرېدونکې شېبه هم د هنري ارزښت وړ ده. بازار، کوڅه، باران، ماښام او طبیعي منظرې د دوی د هنري بیان اصلي موضوعات دي. دا موضوعات له تاریخي برم او اتولیزم څخه لرې دي او د ورځني ژوند عادي صحنې وړاندې کوي. له همدې امله امپرسیونیسم د هنر د موضوعاتو په ډگر کې دموکراتیک بدلون راوست او د عادي ژوند ارزښت یې لوړ کړ.

له فکري پلوه، امپرسیونیسم د مدرنیته د پیل نښه بلل کېږي. د فردي شعور ارزښت پکې لوړېږي او حقیقت له مطلق پالنې څخه نسبي پالنې ته اوږي. دا بدلون وروسته په مدرنیزم کې لا ژور شو. که څه هم امپرسیونیسم لا تر اوسه نسبي ساده او حسي بڼه لري، خو د شعور مرکزیت هغه بنسټ دی چې مدرنیزم پرې ودرېده.

امپرسیونیسم له پخوانیو هنري بهیرونو څخه هم اغېزمن شوی دی. ریالیزم د ورځني ژوند انځور ته لاره هواره کړه او د عادي موضوعاتو ارزښت یې تثبیت کړ، خو امپرسیونیسم د ریالیزم له تحلیلي ژورتیا او ټولنیز کره کتنې څخه واوښت او د اغېز ثبت ته یې مخه کړه. له بلې خوا، رومانیزم د فردي احساس اهمیت مطرح کړی و، خو احساسات یې زیاتره حماسي او توفاني بڼه لرله. امپرسیونیسم دغه

احساسات لنډ او شېبه محوره کرل. همدارنگه سمبولیزم د رمزي ژورتيا تر خوا ولاړ و، خو امپرسیونیسم د منظم سمبولیک سیستم جوړولو ته اړتیا ونه لیده او یوازې یې د محسوسې تجربې پر انعکاس بسنه وکړه.

په نقاشی کې د دې ښوونځي مخکښان «کلود مونت، ایډگر دیگاس او کامیل پیسارو» وو چې د طبیعت او ښاري ژوند د شېبه ایزو صحنو په انځورولو سره یې نوې لاره پرانیسته. په ادبیاتو کې که څه هم امپرسیونیسم د منظم ښوونځي په توګه نه و تعریف شوی، خو د ځینو لیکوالو په اثارو کې یې اغېز څرګند دی. د «مارسل پروست» د حافظې او زمان ژور تحلیل د شېبه ای ادراک د پراخېدو بېلګه ده، او د «ورجینیا وولف» په نښیرونو کې د شعوري بهیر تخنیک د همدې فرد محور لید دوام ګڼل کېږي. همدارنگه د «ګوستاو فلاوبرت» د ژبني دقت او دقیقې کتنې سبک د امپرسیونیستي حساسیت لپاره زمينه برابره کړه.

په پایله کې، امپرسیونیسم د هنر په تاریخ کې د ادراک د بدلون استازیتوب کوي. دا ښوونځی حقیقت د مطلق واقعیت پر ځای د فردي تجربې په توګه درک کوي، د شېبې ارزښت لوړوي، حسي ژبې ته لومړیتوب ورکوي او هنر له رسمي اکاډمیک چوکاټه ازادوي. د همدې فکري بنسټ له امله امپرسیونیسم د مدرن هنري شعور یو بنسټیز پړاو بلل کېږي او پر راتلونکو ادبي او هنري بهیرونو یې ژور اغېزه پرېښی ده.

مسعود: مهرباني وکړئ د امپرسیونیسم د ښوونځی د نوموتو او پېژندل شویو ادبي او هنري استازو او د دوی د نښیرونو (اثارو) د ځانګړتیاوو په اړه لنډ معلومات راکړئ.

پرهیز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دویمه نیمايي کې په فرانسه، په ځانگړي ډول پاریس کې، راپیدا شو او وروسته یې په انځورگرۍ، ادبیاتو او موسیقۍ کې ژوره اغېزه پرېښوده. دې خوځښت د هغه وخت د دودیزو هنري معیارونو پر وړاندې د نوښت او بدلون استازیتوب کاوه. امپرسیونیستانو هڅه کوله چې د طبیعت او ورځني ژوند لنډمهاله اغېزه، د رڼا بدلونونه او د شپې فضا په مستقیم او بې واسطه ډول وړاندې کړي. د دې ښوونځي بنسټیزه ځانگړنه د واقعیت د عيني انعکاس پر ځای د هغه د ذهني او حسي ادراک وړاندې کول دي.

امپرسیونیسم په انځورگرۍ کې:

د امپرسیونیستي انځورگرۍ بنسټ د رڼا، رنگ او حرکت پر لنډ مهاله اغېزو ولاړ و. هنرمندانو د دقیقو کرښو او تفصیلي جوړښت پر ځای ازاد برش ستروکونه وکارول او هڅه یې وکړه چې طبیعي منظرې، ښاري ژوند او انساني تجربې د هماغه شپې په احساس سره انځور کړي.

«کلاډ مونت» د دې ښوونځي له بنسټگرو څخه گڼل کېږي. هغه د طبیعت، اوبو او رڼا د بدلونونو په انځورولو کې ځانگړی مهارت درلود. د هغه اثار د ورځې په بېلابېلو وختونو کې د رڼا انعکاس ښيي او د رنگونو چټک او ازاد استعمال پکې څرگند دی.

«پیر-اگست رینوایر» زیاتره د انساني څېرو، ټولنیزو محفلونو او ورځني ژوند د خوښیو انځورولو ته مخه کړه. د هغه په اثارو کې نرم او روښانه رنگونه کارول شوي او د ژوند خوښي او انساني تودوخه پکې منعکسېږي.

«ایدگر دیگاس» د حرکت او ژوندي صحنو په انځورولو کې ځانگړی سبک درلود. هغه په ځانگړي ډول د باله نڅاگرانو او د هغوی د تمرین صحنې انځور کړې. د هغه په نښیرونو کې نوې ترکیبي زاویې او د حرکت دقیق درک لیدل کېږي. امپرسیونیسم په ادبیاتو کې:

ادبي امپرسیونیسم د واقعیت د عیني بیان پر ځای د ذهني او رواني تجربو انعکاس ته لومړیتوب ورکوي. لیکوالان هڅه کوي چې د شخصیتونو احساسات، خاطرات او ذهني انځورونه د ژبې له لارې داسې وړاندې کړي چې لوستونکی د شپې فضا او عاطفي حالت درک کړي.

«مارسل پروست» د دې بهیر له مهمو استازو څخه دی. د هغه په اثارو کې د حافظې، وخت او شخصي تجربو ژور تحلیل لیدل کېږي. هغه د اوږدو او تفصیلي جملو له لارې د انساني شعور پېچلتیاوې بیان کړې دي.

«ستیفن مالارمي» که څه هم د سمبولیستي بهیر له مخکښانو څخه گڼل کېږي، خو د هغه په شاعرۍ کې د امپرسیونیستي ځانگړنو نښې هم څرگندې دي. د هغه ژبه موسیقایي، سمبولیکه او مبهمه ده او د احساساتو لطیف او نازک انعکاس پکې تر سترگو کېږي.

امپرسیونیسم په موسیقۍ کې

امپرسیونیسم په موسیقۍ کې هم څرگند شو او د دودیزو هارمونیکو جوړښتونو پر وړاندې یې نوبت رامنځته کړ. په دې برخه کې «کلاډ ډیسی» ځانگړی مقام لري. هغه د نرم او مبهم هارموني، ازادو ریتمونو او نوبتگرو اهنگونو له لارې د

طبیعت او فضا موسیقایی انځور وړاندې کړ. د هغه موسیقي د رنگینه اوازونو او لطیفو بدلونونو له امله د اورېدونکي پر احساساتو ژوره اغېزه کوي.

د امپرسیونیسم عمومي ځانگړتیاوې

امپرسیونیسم په ټوله کې د شبېې د اغېز ثبوتول، د رڼا او رنگ اهمیت، ازاد او طبیعي سبک، او د شخصي تجربو او احساساتو انعکاس په ځان کې رانغاړي. په دې خوځښت کې د دقیقو او ریاضیاتي جزیاتو پر ځای عمومي فضا او عاطفي اغېزې ته لومړیتوب ورکول کېږي. همدې ځانگړنو امپرسیونیسم د هنري او ادبي تاریخ په بهیر کې په یو مهم او اغېزمن ښوونځي بدل کړی دی.

د امپرسیونیسم او ریالیزم پرتله

د امپرسیونیسم د ځانگړنو تر څنګ، د دې ښوونځي پرتله له ریالیزم سره د دواړو خوځښتونو د فکري او هنري توپيرونو په روښانولو کې مرسته کوي. ریالیزم د نولسمې پېړۍ په منځنیو لسيزو کې د رومانټیسم پر وړاندې د غبرګون په توګه راڅرګند شو. ریالیستانو هڅه کوله چې ټولنیز واقعیتونه، طبقاتي توپيرونه او ورځنۍ ژوند په عيني او بې طرفه ډول وړاندې کړي. په مقابل کې، امپرسیونیسم د واقعیت پر عيني بیان بسنه ونه کړه، بلکې د واقعیت د ادراک پر شخصي او ذهني اړخ یې ټینګار وکړ.

په ادبیاتو کې توپيرونه

ریالیستي لیکوالان کوبښن کوي چې ټولنیزې ستونزې، اقتصادي شرایط او د انسان ژوند په عيني او تفصیلي ډول انځور کړي. د بېلګې په توګه، او «نوره دو

بالزاک او گوستاو فلوبر «د ټولنې بېلابېل قشرونه او واقعیتونه په دقیق او تحلیلي سبک وړاندې کړي دي. په ریالیزم کې ژبه نسبتاً روښانه، مستقیمه او تشریحي وي، او لیکوال هڅه کوي چې د پېښو عیني بڼه وساتي.

برخلاف، امپرسیونیستي لیکوالان د ذهني حالتونو، حافظې، لنډ مهالو احساساتو او داخلي تجربو انعکاس ته لومړیتوب ورکوي. د پېښو پر کره تسلسل او ټولنیز تحلیل لږ تمرکز کېږي، او پر ځای یې د شبې فضا، عاطفي رنگ او شخصي ادراک ته ارزښت ورکول کېږي. جمله بندي کله ناکله اوږده، تأملی او ذهني بهیر ته نږدې وي.

په هنري سبک کې توپيرونه

په انځورگرۍ کې ریالیزم د دقیقو کربنو، واضح بڼو او ټولنیزو موضوعاتو انځورولو ته مخه کوي او هنرمند هڅه کوي چې واقعیت له بدلون پرته وړاندې کړي. خو امپرسیونیستان د رڼا، رنگ او حرکت پر لنډ مهاله اغېزو تمرکز کوي. دلته کربنې نرمې او ازادې وي، او د انځور عمومي فضا تر جزئیاتو مهمه گڼل کېږي.

ریالیزم د عیني واقعیت پر موجودیت او د هغه پر مستقیم انعکاس باور لري او هنر د ټولنې د هندارې په توگه گڼي. امپرسیونیسم بیا باور لري چې واقعیت یوازې هغه څه نه دي چې په سترگو لیدل کېږي، بلکې هغه اغېز هم دی چې پر ذهن او احساس پربوځي. له همدې امله، په امپرسیونیسم کې د ادراک نسبي والی او فردي تجربه بنسټیز اهمیت لري.

په ټولیز ډول، ریالیزم د عیني، ټولنیز او دقیق انځور ښوونځی دی، حال دا چې امپرسیونیسم د ذهني، حسي او شبې ییز اغېز ښوونځی بلل کېږي. که ریالیزم

واقعیت د ټولنې له زاویې بیانوي، امپرسیونیسم هغه د فرد له ادراک او احساساتو سره تړي. همدې بنسټیز توپیر دواړه بنوونځي د ادبي او هنري تاریخ په بهیر کې په ځانگړو او مستقلو خوځښتونو بدل کړي دي.

مسعود: په بېلابېلو هیوادونو کې د امپرسیونیسم د سبک، نوموتي او اغېزمن لیکوال او هنرمندان څوک دي. د دوی نامتو او پېژندل شوي نښیرونه (اثار) راته په گوته کړئ.

پرهیز:

په بېلابېلو هیوادونو کې د امپرسیونیسم سبک او نوموتي استازي:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په وروستیو لسیزو کې په فرانسه کې رامنځته شو، خو ډېر ژر یې اروپایي هیوادونو او وروسته نورو سیمو ته هم لاره وموندله. دا سبک په انځورگرۍ، ادبیاتو او موسیقۍ کې د رڼا، رنگ، فضا، احساس او شېبه ییز ادراک پر بنسټ ولاړ دی. امپرسیونیستانو هڅه وکړه چې واقعیت د دقیق او جامد انځور پر ځای د هغه د اغېز او حسي انعکاس له لارې وړاندې کړي. لاندې په څو مهمو هیوادونو کې د دې سبک نوموتي او اغېزمن استازي او د هغوی پېژندل شوي اثار معرفي کېږي.

فرانسه د امپرسیونیسم د پیدایښت ټاټوبی گڼل کېږي. په انځورگرۍ کې «کلود مونه» د دې خوځښت بنسټگر بلل کېږي. د هغه مشهور اثر «د لمر خاته» د همدې سبک د نوم الهام بلل کېږي. همدارنگه د هغه «د اوبو نیلوفرونو لړۍ د رڼا او رنگ د بدلونونو» ښکلی انځور وړاندې کوي.

«پیر-اگست رینوایر» د انساني څېرو او ټولنیزو محفلونو په انځورولو کې شهرت لري. د هغه اثر «دانیل په مولن ډولا گالټ کې» د ښاري ژوند او خوښۍ ژوندی انځور وړاندې کوي.

«ایډگر دیگاس» د بالټ نڅاگرانو او د حرکت صحنو په انځورولو کې ځانگړی مقام لري. د هغه اثر د بالټ ټولگی د حرکت او ترکیب نوې زاویې څرگندوي.

په ادبیاتو کې «مارسل پروست» د امپرسیونیستي نثر مهم استازی دی. د هغه ستر اثر «د ورک شوي وخت په لټه کې» د حافظې، وخت او ذهني تجربو ژور تحلیل وړاندې کوي.

په موسیقۍ کې «کلاد ډیسی» د امپرسیونیستي موسیقۍ مخکښ گڼل کېږي. د هغه اثر کلیر دی لون د نرمې هارموني او شاعرانه فضا ښکلی بېلگه ده.

په انگلستان کې امپرسیونیسم په انځورگرۍ او ادبیاتو کې اغېز وکړ. جي. «ایم. ډبلیو. ټرنر» که څه هم تر رسمي امپرسیونیسم وړاندې ژوند کاوه، خو د هغه د رڼا او فضا کارونه د دې سبک لپاره الهام ښوونکي بلل کېږي. د هغه اثر د جگړې تیمیریر د رنگ او رڼا ډراماتیک اغېز ښيي.

په ادبیاتو کې «ورجینیا وولف» د ذهني جریان او داخلي احساساتو په بیان کې امپرسیونیستي ځانگړنې څرگندوي. د هغې ناول آغلی ډالوې د شپې فضا او رواني حالتونو ژور انعکاس وړاندې کوي.

په جرمني کې امپرسیونیسم په ځانگړي ډول په ادبیاتو او انځورگری کې راڅرگند شو. «مکس لیبرمن» د رڼا او طبیعي منظرو په انځورولو کې مهم رول درلود. د هغه اثر بنځې د قازانو وهل د ورځني ژوند یو نرم او رڼا لرونکی انځور وړاندې کوي. په ادبي ډگر کې «توماس مان» په خپلو لومړنیو اثارو کې د فضا او رواني حالتونو په انځورولو کې امپرسیونیستي تمایل څرگند کړی دی. د هغه ناول بدن بروکس د کورنۍ ژوند او ټولنیزو بدلونونو ژور تحلیل وړاندې کوي.

په روسیه کې امپرسیونیسم تر ډېره په انځورگری کې څرگند شو. «ویلیتین سیروف» د رڼا او انساني څېرو په انځورولو کې شهرت لري. د هغه اثر نجلۍ د شفتالو سره د نرم رنگ او طبیعي فضا ښکلې بېلگه ده.

امپرسیونیسم امریکا ته هم ورسېد او هلته یې سیمه ییز رنگ خپل کړ. «مریم کسات» چې په فرانسه کې فعاله وه، د مور او ماشوم د اړیکو په انځورولو کې ځانگړی شهرت لري. د هغې اثر د ماشوم حمام د انساني تودوخې او نرم رنگ ښکاره بېلگه ده.

امپرسیونیسم که څه هم په فرانسه کې وزېږېد، خو په بېلابېلو هېوادونو کې یې بېلابېلې بڼې غوره کړې. په ټولو هېوادونو کې د دې سبک گډې ځانگړنې د رڼا او رنگ اهمیت، د شپې ثبتول، د احساساتو انعکاس او د واقعیت ذهني ادراک دی. د یادو هېوادونو هنرمندانو او لیکوالانو د خپلو فرهنگي او ټولنیزو شرایطو په رڼا کې امپرسیونیسم ته ځانگړی رنگ ورکړ او دا سبک یې نړیوال او اغېزمن هنري او ادبي ښوونځی وگرځاوه.

مسعود: ستاسو په اند، تر ټولو نامتو او غوره او خورا پېژندل شوی نښير(اثر)، چې د امپرسیونیسم په ښوونځی پورې تړاو ولري د چا نښير دی؟ مینځپاڼه، سکالو، مضمون او پیغام یې څه دی؟

پرهیز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ هغه هنري بهیر و چې د هنر په تاریخ کې یې د لید، احساس او حقیقت په اړه ژور بدلون راوست. دې ښوونځي هڅه کوله چې نړۍ لکه څنگه چې په یوه تېره شېبه کې احساس کېږي، هماغسې انځور کړي. دلته د دقیقو کرښو او سختو جوړښتونو پر ځای رڼا، رنگ، فضا او لنډمهاله اغېزه اهمیت لري. هنرمند نور د واقعیت عکاس نه و، بلکې د خپلې تجربې ژباړن شو. حقیقت مطلق او ثابت ونه گڼل شو، بلکې د انسان د لید او ادراک پورې وتړل شو.

په دې بهیر کې طبیعت یو ژوندی او خوځنده موجود ښکاري. لمر، اوبه، باد او سیوري هره شېبه بدلېږي او هنرمند هڅه کوي هماغه بدلېدونکې شېبې ونیسي. دلته رڼا یوازې فزیکي څرگندېدنه نه ده، بلکې د احساس سرچینه ده. همدا تمرکز پر رڼا او شېبې وروسته د مدرنیزم له فکري بدلون سره وښلول شو، ځکه مدرنیزم هم باور درلود چې حقیقت نسبي دی او د انسان له تجربې پرته مانا نه لري.

امپرسیونیسم له ریالیزم سره هم تړاو لري، ځکه دواړه د ورځني ژوند موضوعاتو ته مخه کوي. خو توپیر دا دی چې ریالیزم د واقعیت دقیق انځور غواړي، حال دا چې امپرسیونیسم د واقعیت فضا او احساس نیسي. عادي خلک، ښارونه، نخاوې او کارخونې د هنر وړ موضوع وگرځېدل. دا کار د هنر له اشرافي چوکاټه ووت او د منځنۍ طبقې ژوند ته د ارزښت ورکولو نښه وه.

په ځينو اثارو کې د انساني حالت نازک اړخ هم څرگندېږي. ستړيا، تمرين، حرکت او د شېبې تېرېدل د انسان محدوديت او لنډ مهالي وجود ته اشاره کوي. همدا تکی وروسته د اگزيستانسياليزم له فکر سره تړل کېدای شي، ځکه هلته هم انسان د خپل وجود د مانا جوړوونکی گڼل کېږي او ژوند لنډ او تېرېدونکی بلل کېږي.

کله چې دا بهير د افغاني او ختيځ هنري دودونو سره پرتله شي، نو مهم توپيرونه او ورته توب راڅرگندېږي. په ختيځ مينياتور کې فضا فليټه او سمبوليکه ده، کيسه او مانا پکې لومړيتوب لري، او رڼا يوشان او روحاني ښکاري. دلته هدف د يوې تلپاتې روايت وړاندې کول دي. په مقابل کې امپرسیونيسم د يوې لنډې شېبې انځور وړاندې کوي او د سترگو تجربه تر هر څه مهمه گڼي. يو د ذهن او روايت هنر دی، بل د سترگو او احساس هنر.

که دا بحث د افغاني ادبي ميراث له سترو شاعرانو سره وتړو، نو نورې ژورې اړيکې هم پيدا کېږي. خوشحال خان خټک طبيعت خوځنده او ځواکمن ويني. غرونه، اسونه او ډگر د خوځوون او عمل سمبولونه دي. هغه د انسان اراده او غيرت ستايي. په امپرسیونيسم کې هم طبيعت ساکن نه دی، خو هلته تمرکز پر احساس دی، نه پر اخلاقي پيغام. خوشحال د عمل فلسفه وړاندې کوي، امپرسیونيسم د تأثر فلسفه.

رحمان بابا نړۍ فاني گڼي او د باطني حقيقت لټه کوي. هغه دنيا سيوری بولي او اصلي حقيقت په بل بعد کې ويني. امپرسیونيسم هم د شېبې لنډوالی ښيي، خو د ظاهري ښکلا په نيولو بسنه کوي. رحمان بابا له ظاهره باطن ته ځي، امپرسیونيسم

له ظاهره هماغه ظاهري تأثر اخلي. سره له دې دواړه د لنډ مهالی احساس شریکوي.

په تصوفي فکر کې رڼا د کائناتو سرچینه گڼل کېږي او هر څه د الهي حقیقت انعکاس بلل کېږي. که د امپرسیونیسم د رڼا مفهوم له دې فکر سره یوځای شي، نو طبیعي رڼا کولی شي د الهي نور سمبول شي. دلته طبیعت یوازې منظره نه پاتې کېږي، بلکې د وحدت د احساس هنداره گرځي. انسان بیا یوازې نندارچي نه وي، بلکې سالک وي چې د رڼا پر لور روان وي.

سالک له عربي ژبې څخه اخیستل شوی، او په عمومي ډول په صوفي یا روحاني اصطلاحاتو کې کارېږي. د دې کلمې بنسټیزه مانا «تلونکی» یا «هغه چا ته چې په یوه لاره روان و.» ویل کېږي.

خو د تصوف په اصطلاح کې سالک داسې چا ته ویل کېږي چې د روحاني پرمختگ او خدای ته د په نږدې کېدو په لاره کې سفر کوي.

د سالک مانا په تصوف کې، هغه مرید یا انسان چې د روحاني استاد (مرشد) تر لارښوونې لاندې د نفس اصلاح او د خدای د معرفت لپاره هڅه کوي. دې لاره ته سلوک ویل کېږي. سالک د پړاونو یا مقامونو څخه تېرېږي لکه: توبه، صبر، زهد، توکل، رضا.

که یو افغان هنرمند د امپرسیونیستي تخنیک او تصوفي فکر تر منځ پل جوړ کړي، نو پایله به یو روحاني امپرسیونیسم وي. په دې هنر کې به نرم او خوځنده رنگونه وي، خو فضا به له سکون او مراقبې ډکه وي. طبیعت به د باطني مانا لرونکی وي،

او انسان به د روحاني سفر په حال کې انځور شي. دلته به هره شېبه لنډه وي، خو همدا لنډه شېبه به د تلپاتې حقيقت اشاره گرځي.

مراقبه د عربي ژبې کلمه ده او مانا يې «پام کول»، «څارنه کول»، يا «د زړه او ذهن ژوره».

په روحاني يا صوفي اصطلاح کې مراقبه هغه عمل ته ويل کېږي چې انسان پکې خپل ذهن او زړه آرام کړي او د خدای ياد ته متوجه شي. انسان هڅه کوي چې ځان له فکرونو پاک کړي او د الله حضور احساس کړي. د مراقبې ساده تشریح. آرام کېناستل، سترگې بندول يا چپ پاتې کېدل، د خدای ياد کول، په خپل نفس او زړه غور کول، په تصوف کې مقصد.

د مراقبې هدف دا وي چې انسان خپل نفس اصلاح، زړه پاک کړي او د خدای قربت ترلاسه کړي.

په لنډه توگه مراقبه د زړه او ذهن ژوره پاملرنه او د خدای د حضور احساس کول. په ټوله کې امپرسیونیسم د رڼا او شېبې هنر دی، خوشحال د عمل او ځواک شاعر دی، رحمان بابا د مينې او باطن لاروی دی، او تصوف د مانا او وحدت فلسفه ده. که دا ټول په يوه هنري فضا کې سره يوځای شي، نو داسې هنر به وزېږي چې هم د سترگو اغېز ولري، هم د زړه حالت، او هم د روح سفر.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم د نښیرونو (اثارو) د هغو مهمو او بنسټيزو ځانگړتياوو په تړاو معلومات وړاندې کړئ، چې د امپرسیونیسم د مکتب د مخکينيو مکتبونو له نښیرونو (اثارو) څخه توپير لري.

پرهیز:

د امپرسیونیسم د هنري ښوونځي اثار د نقاشۍ په تاریخ کې د پام وړ بدلون استازیتوب کوي. دا ښوونځی د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې رامنځته شو او د هغه وخت د دودیزو او اکاډمیکو هنري ښوونځیو له اصولو څخه یې ښکاره فاصله واخیسته. د امپرسیونیسم هنرمندانو هڅه کوله چې نړۍ هغسې وښيي لکه څنگه چې د انسان سترگې یې په یوه شېبه کې ویني او احساسوي. همدا لامل دی چې د دې ښوونځي نښېرونه له مخکینیو ښوونځیو لکه کلاسیک، نیوکلاسیک او ریالیزم سره په گڼو برخو کې توپیر لري.

د امپرسیونیسم د نښېرونو له مهمو بنسټیزو ځانگړنو څخه یوه د رڼا او رنگ ځانگړې کارونه ده. په مخکینیو ښوونځیو کې هنرمندانو ډېر کله تیاره رنگونه او درانه سیورې کارول، خو امپرسیونیستانو روښانه او طبیعي رنگونو ته لومړیتوب ورکړ. هغوی هڅه کوله چې د لمر رڼا، د فضا روښانتیا او د ورځې د مختلفو وختونو بدلون په خپلو انځورونو کې وښيي. د رڼا انعکاس او د طبیعت د رنگونو ژوندي ښکاره کول د دې ښوونځي له مهمو ځانگړنو څخه گڼل کېږي.

بله مهمه ځانگړنه د برس ازاد او چټک حرکت دی. په دودیزو ښوونځیو کې نقاشانو هڅه کوله چې انځورونه ډېر نرم، دقیق او له نښو پرته رسم کړي، تر څو د برس نښې ښکاره نه شي. خو امپرسیونیستانو ددې خلاف د برس ښکاره حرکتونه کارول او په لنډو او ازادو گوزارونو یې رنگونه پر کینوس (د رسامۍ ټوکر) اچول. دا طریقه د انځور فضا ته خوځښت او ژوند ورکوي او د شپې احساس څرگندوي.

د موضوعاتو په برخه کې هم د امپرسیونیسم نښېرونه له پخوانیو ښوونځیو څخه توپیر لري. پخوانیو ښوونځیو زیاتره تاریخي، مذهبي او افسانوي موضوعات انځورول، خو امپرسیونیستانو د ورځني ژوند صحنو ته پام وړاوه. د ښار کوڅې، باغونه، سیندونه، کافېګانې، د خلکو ناستې او د تفریح صحنې د دوی د نقاشۍ عام موضوعات وو. دا بدلون ښيي چې هنر یوازې د لوړو او رسمي موضوعاتو لپاره نه دی، بلکې د عادي ژوند ښکلا هم د هنر دپاره وړ ده.

د امپرسیونیستي اثارو بله ځانګړنه د فضا او شپې د احساس څرګندول دي. هنرمندان هڅه کوي چې د یوې لنډې شپې فضا او حرکت ثبت کړي. له همدې امله د دوی په انځورونو کې کله ناکله تفصیلونه لږ ښکاري او پر ځای یې د عمومي فضا او احساس وړاندې کول مهم وي. دا ځانګړنه د دې ښوونځي نوم ته هم اشاره کوي، ځکه امپرسیونیسم د یوې شپې د اغېز یا احساس د څرګندولو هنر ګڼل کېږي.

همدارنګه امپرسیونیستانو د طبیعت په منځ کې نقاشي کول مهم ګڼل. دوی اکثره له کارځای څخه بهر د طبیعت په چاپېریال کې کار کاوه تر څو د رڼا او فضا طبیعي حالت په مستقیم ډول وويني. دې طریقه د هغه وخت له دودیزې ستودويې نقاشۍ سره توپیر درلود او د نقاشۍ په طریقه کې یې یو نوی بدلون رامنځته کړ.

په ټوله کې د امپرسیونیسم د ښوونځي نښېرونه د رڼا او رنگ په نوښتګر کارونې، د برس په ازادو حرکتونو، د ورځني ژوند په موضوعاتو، د طبیعت په مستقیمه لیدنه او د شپې د احساس په څرګندولو سره له مخکینیو هنري ښوونځیو څخه جلا کېږي.

همدې ځانگړنو دا ښوونځی د هنر په تاریخ کې د عصري هنر د پیل له مهمو پړاوونو څخه گرځولی دی.

امپرسیونیسم د لویدیځ هنر په تاریخ کې هغه مهم پړاو دی چې د مخکینیو هنري ښوونځیو له دودیزو اصولو څخه یې څرگند واټن واخیست. تر دې مخکې کلاسیکیزم، نوی کلاسیکیزم، رومانټیسیم او ریالیزم هڅه کوله چې نړۍ په منظم، انډول شوي او بشپړ ډول وړاندې کړي. صحنې به حساب شوې وې، کرنې به روښانه وې او انځور به داسې جوړېده چې گواکې تلپاتې او نه بدلېدونکې حقیقت ښيي. امپرسیونیسم دا لید بدل کړ او د ثبات پر ځای یې د بدلون او شېبې ارزښت ته پام واړوه.

د امپرسیونیسم یوه بنسټیزه ځانگړنه د لنډې شېبې نیول دي. پخواني هنرمندانو به هڅه کوله چې یوه بشپړه او تاریخي صحنه انځور کړي، خو امپرسیونیستانو د هماغې شېبې اغېز مهم وباله چې سترگې یې ویني. هغوی غوښتل وښيي چې رڼا، رنگ او فضا هره شېبه بدلېږي او حقیقت یو ثابت جوړښت نه دی. د بندر، بڼ، کوڅې یا تالار یوه لنډه صحنه داسې انځورېده لکه همدا اوس چې رامنځته کېږي او بله شېبه به بدله شي.

په پخوانیو ښوونځیو کې رڼا یوازې د حجم او ژوروالي د ښودلو وسیله وه، خو امپرسیونیسم کې رڼا خپله د انځور موضوع وگرځېده. هنرمندانو به د ورځې بېلابېل وختونه انځورول تر څو د رڼا بدلون وښيي. سیوري روښانه، تور یا څر نه وو، بلکې له رنگونو ډک وو. دا بدلون د طبیعت د مستقیمې لیدنې پایله وه، ځکه

امپرسیونیستانو ډېری وختونه له کارځای څخه بهر انځور جوړوه او طبیعي فضا یې لیدله.

د تخنیک له پلوه هم لوی توپیر موجود و. پخوانیو هنرمندانو هڅه کوله چې د برس نښې پټې کړي او سطحه نرمه او صافه وساتي تر څو انځور واقعي او بشپړ ښکاره شي. امپرسیونیستانو ددې خلاف لند، مات او ازاد برس ستروکونه وکارول او پټ یې نه کړل. کله چې انځور له نږدې وکتل شي، گوزارونه څرگند ښکاري، خو له لرې څخه یو منظم او ژوندي اغېز جوړوي. دا کار د انځور د جوړېدو بهیر ښکاره کوي او نښې ته خوځښت ورکوي.

د موضوع له اړخه هم بدلون راغی. پخوانیو ښوونځیو ډېر کله تاریخي، اساطیري او مذهبي موضوعاتو ته مخه کوله. پاچاهان، اتلان او مقدسې کیسې د هنر اصلي محور وو. امپرسیونیسم عادي ژوند د هنر وړ وگرځاوه. بازارونه، کافي، نڅاوې، بڼونه او عادي خلک د انځور موضوع شول. دا بدلون د دې نښه وه چې هنر نور یوازې د اشرافي یا رسمي موضوعاتو لپاره نه دی، بلکې ورځنۍ ژوند هم ارزښت لري.

ترکیب هم له دودیز انډولیزې بڼې واوښت. پخوا به صحنه متقارن او مرکز محوره وه. امپرسیونیستانو نامتقارن او کله ناڅاپي ترکیبونه وکارول. ځینې څېرې به نیمه په کادر کې راتلې او صحنه به داسې ښکاره کېده لکه د یوې ناڅاپي شپې عکس چې اخیستل شوی وي. دا کار تر ډېره د عکاسۍ له راپیدا کېدو اغېزمن و، ځکه عکاسي هم شپه ثبتوله او صحنه به تل بشپړه نه وه.

پورته جمله د هنري ترکیب په اړه خبرې کوي او د دودیزو او نویو هنرونو توپیر
 ښيي. راحی په ساده ډول یې تشریح کړو. پخوا په هنر کې لکه په کلاسیک نقاشی
 یا رینیسانس کې، صحنې متقارن او مرکزي محور لرونکې وې.
 متقارن: ښي او کین اړخونه یو بل ته ورته وي، انډول ساتل کېږي.
 مرکز محوره: مهم موضوع یا شخصیت په صحنې کې په منځ کې وي، ټول پام
 ورته راگرځي. هدف یې ښکلا، نظم او هارموني ښودل وو.
 بېلگه د «میکلانجلو یا رافایل» نقاشی.

امپرسیونیستانو لکه «مونه او پییر-اگست رینوار»، دا دودیز انډول مات کړ. دوی
 صحنې بې انډوله او کله بې تناسب او ناڅاپي جوړولې.
 شاید یو شی په یوه کونج کې وي او بل په بل ځای کې. رنگونه، رڼا او حرکت یې
 د واقعیت له احساس سره نږدې ښودل. هدف یې نه یوازې د سم انډول بلکې د
 ژوند چټک احساس او شېبه ایزې اغېزې وړاندې کول ول.
 د رنگ کارونه هم بدله شوه. پخوانیو هنرمندانو سیوري زیاتره په تورو او نسواري
 رنگونو جوړول، خو امپرسیونیستانو خالص او روښانه رنگونه کارول. هغوی به
 بشپړونکي رنگونه سره نږدې اېښودل تر څو په سترگو کې ګډ شي. تور رنگ لږ
 کارېده او پر ځای یې د رنگونو تضاد د ژوروالي احساس جوړاوه. رنگ یوازې د شي
 د پېژندلو لپاره نه و، بلکې د احساس او فضا د انتقال وسیله شوه.
 تر ټولو مهم بدلون د حقیقت په مفهوم کې و. په ریالیزم کې حقیقت د ټولنیز واقعیت
 دقیق انځور ګڼل کېده. په امپرسیونیسم کې حقیقت د سترگو تجربه شوه. هغه څه

مهم شول چې هنرمند يې په يوه شېبه کې احساسوي. حقيقت نسبي او شخصي شو او هنر د شخصي ادراک بيان وگرځېد.

په ټوله کې امپرسیونيستم يوازې د تخنيک بدلون نه و، بلکې د ليد بدلون و. دې نبوونځي نړۍ له يوه ثابت او بشپړ جوړښت څخه د رڼا، خوځښت او لنډ مهالۍ تجربې ډگر ته واړوله. هنرمند نور د واقعيت نقلوونکی نه و، بلکې د خپلې شپې د احساس ژباړن شو.

مسعود: د امپرسیونيستانو، د انځورگرۍ او نقاشۍ هنر، ځانگړتياوې، منځپانگه او پيغام او همداسې د دوی د هنر تگلوری او د سبک مهمې ځانگړنې څه ډول ارزوي؟

پرهيز:

د امپرسیونيستانو د انځورگرۍ او نقاشۍ هنر د نولسمې پېړۍ په دوهمه نيمايي کې په فرانسه کې راڅرگند شو او وروسته يې د اروپا د هنر پر بهير ژوره اغېزه وکړه. دا هنري خوځښت د هغه وخت د دوديزو اکاډميکو اصولو پر وړاندې د نوښت او ازاد فکر استازيتوب کاوه. امپرسیونيستانو غوښتل چې د طبيعت او ژوند هغه شپې انځور کړي چې انسان يې په خپلو سترگو ويني او سمدستي يې احساسوي. د دوی د هنر موخه دا نه وه چې صحنه په بشپړه توگه دقيق او واقعي رسم کړي، بلکې هڅه يې دا وه چې د ليدونکي په ذهن کې د يوې شپې عمومي احساس او فضا ژوندۍ کړي.

په امپرسیونيستي هنر کې رڼا او رنگ ځانگړی اهميت لري. هنرمندان هڅه کوي چې د طبيعي رڼا بدلونونه، د ورځې مختلف وختونه، د لمر انعکاس او د فضا روښانتيا په خپلو انځورونو کې وښيي. په دې سبک کې رنگونه په نسبي ډول روښانه او

طبیعی کارول کېږي او هنرمندان ډېر وختونه د تورو او درنو رنگونو له کارولو ډډه کوي. د برس حرکتونه ازاد او چټک وي، ځکه هنرمند غواړي د شېبې احساس په چټک ډول ثبت کړي. همدې ازادو برس ستروکونو ته د امپرسیونیستي نقاشۍ یوه مهمه ځانگړنه ویل کېږي.

د امپرسیونیستانو د انځورونو موضوعات ډېر وخت د طبیعت صحنې، بڼونه، سیندونه، د ښار کوڅې او د خلکو ورځنۍ ژوند وي. دوی د عادي ژوند ښکلا او د طبیعت بدلونونه ښيي او د انسان او چاپېریال ترمنځ اړیکه انځوروي. د دوی په هنر کې د ژوند ساده شېبې لکه د خلکو تگ راتگ، د ماشومانو لوبې، د نڅا مجلسونه یا د ښار ورځنۍ شور او حرکت هم مهم ځای لري. دا موضوعات د دې ښکارندويي کوي چې هنر یوازې د لویو تاریخي یا افسانوي موضوعاتو لپاره نه دی، بلکې د ورځني ژوند ښکلا هم د هنر وړ ده.

د امپرسیونیستانو د هنر تگلوری د مستقیمې مشاهدې او د طبیعت له نږدې لیدلو سره تړاو لري. هنرمندان ډېر وخت خپل انځورونه د طبیعت په منځ کې رسموي تر څو د رڼا او فضا طبیعي حالت په دقیق ډول احساس کړي. د دې طریقې له لارې هنرمند کولای شي د طبیعت ژوندی حالت، د رڼا انعکاس او د فضا حرکت په انځور کې ثبت کړي. دا کار د هغه وخت له دودیزې ستودويې نقاشۍ څخه یو مهم بدلون گڼل کېږي.

د امپرسیونیستي سبک له مهمو ځانگړنو څخه د رنگونو ماتول، د برس ازاد حرکت، د فضا او حرکت احساس او د طبیعي رڼا انعکاس دي. په دې سبک کې هنرمند هڅه کوي چې رنگونه په کوچنیو او لنډو ضربو سره وکاروي تر څو کله چې لیدونکی

انځور ته له لږ واټن څخه وگوري نو رنگونه په طبيعي ډول سره يوځای ښکاره شي. دا تخنيک د انځور فضا ژوندی او خوځنده کوي.

د هنر د تاريخ له نظره امپرسیونیستي خوځښت ډېر مهم بلل کېږي، ځکه چې دا ښوونځی د عصري هنر د پيل له مهمو پړاوونو څخه گڼل کېږي. امپرسیونیستانو د هنرمند شخصي تجربه او د طبيعت د ليدلو نوې لاره رامنځته کړه. د دوی نظرياتو وروسته په نورو هنري خوځښتونو لکه د وروسته امپرسیونیسم او عصري هنر کې هم ژور اغېزه پرېښوده. په همدې دليل امپرسیونیستي هنر نه يوازې د نقاشی په تخنيک کې بدلون راوست، بلکې د هنر فکر او ليد لوری يې هم نوې بڼه ته واړاوه.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم ځانگړی هنري اغېز، منځپانگه او پيغام په اروپا او نورو سيمو کې څه ډول ارزوی؟

پرهيز:

د امپرسیونیستانو د انځورگری او نقاشی هنر د هنر په تاريخ کې د يوه مهم بدلون استازيتوب کوي. دا هنري خوځښت د نولسمې پېړۍ په دوهمه نيمايي کې رامنځته شو او د دوديزو اکاډميکو اصولو پر وړاندې يې يو نوی ليد وړاندې کړ. امپرسیونیستانو هڅه کوله چې نړۍ هغه ډول وښيي لکه څنگه چې د انسان سترگې يې په يوه شېبه کې ويني او احساسوي. د دوی هنر د دقيقو او سختو قواعدو پر ځای د طبيعت د ژونديو بدلونونو، رڼا او د شپې د احساس پر څرگندولو ولاړ دی.

د امپرسیونیستانو د نقاشی له مهمو ځانگړنو څخه يو د رڼا او رنگ ځانگړی کار دی. هنرمندان هڅه کوي چې د طبيعي رڼا بدلونونه، د ورځې مختلف وختونه او د فضا روښانتيا په خپلو انځورونو کې وښيي. رنگونه عموماً روښانه او طبيعي وي او د تورو

او درنو سیورو کارونه لږ تر سترگو کېږي. د رڼا انعکاس، د اوبو پر سطحه د لمر ځلیدل، او د فضا رنگین بدلونونه د دې سبک مهمې برخې ګڼل کېږي.

د امپرسیونیستي نقاشۍ بله مهمه ځانګړنه د برش ازاد او چټک حرکت دی. هنرمندان رنگونه په لنډو او ازادو ضربو سره پر کینوس اچوي، چې د برس نښې پکې ښکاره پاتې کېږي. دا طریقه د انځور فضا ته خوځښت، ژوند او طبیعي احساس ورکوي. په دې ډول د شپې لنډ مهاله تاثیر او فضا ثبتېږي.

د موضوع له نظره امپرسیونیستانو د ورځني ژوند صحنو ته ځانګړې پاملرنه وکړه. د ښار کوڅې، بڼونه، سیندونه، کافېګانې، د خلکو تفریحي غونډې او د طبیعت ارامې منظرې د دوی د انځورونو عام موضوعات ول. دوی غوښتل چې د عادي ژوند ښکلا او د انسان او چاپېریال اړیکه څرګنده کړي. دا بدلون د دې ښکارندويي کوي چې هنر یوازې د تاریخي یا مذهبي موضوعاتو پورې محدود نه دی، بلکې د ورځني ژوند ساده صحنې هم هنري ارزښت لري.

د امپرسیونیستانو د هنر منځپانګه ډېری وختونه د طبیعت بدلون، د ژوند لنډ مهاله شپې او د انساني احساساتو ساده انعکاس څرګندوي. د دوی پیغام دا دی چې نړۍ په دوامداره توګه بدلېږي او هنر باید د همدې بدلونونو او شپو احساس ثبت کړي. دوی هڅه کوي چې د لیدونکي ذهن ته د یوې شپې فضا او احساس انتقال کړي.

د دوی د هنر تګلوری د طبیعت له مستقیمې لیدنې سره تړاو لري. هنرمندان ډېر وخت خپل انځورونه په طبیعت کې رسموي تر څو د رڼا، فضا او چاپېریال طبیعي

حالت له نږدې درک کړي. دا طریقه د کارځای دننه دودیزې نقاشۍ څخه جلا ده او د نقاشۍ په طریقه کې یې نوې لاره پرانیسته.

د امپرسیونیستي سبک له مهمو ځانگړنو څخه د رنگونو ازاد استعمال، د برس بڼکاره حرکتونه، د طبیعي رڼا انعکاس، د فضا او حرکت احساس او د شپې د تاثیر ثبوتل دي. په دې سبک کې هنرمند د دقیقو جزیاتو پر ځای د انځور عمومي فضا او احساس ته زیات اهمیت ورکوي.

په ټوله کې د امپرسیونیستانو هنر د طبیعت د بڼکلا، د رڼا د بدلون، د ورځني ژوند د ساده شپو او د انساني احساساتو د انعکاس هنر دی. د هنرپوهانو له نظره دا ښوونځی ځکه مهم گڼل کېږي چې د عصري هنر بنسټ یې پیاوړی کړ او د هنرمند د شخصي لید او تجربې ارزښت یې زیات کړ. همدې ځانگړنو امپرسیونیسم د هنر په تاریخ کې د نوښت او بدلون یو مهم پړاو گرځولی دی.

مسعود: امپرسیونیسم هغه هنري ښوونځی دی، چې د هنر په تاریخ کې یې ژور بدلون رامنځته کړ. رڼا، رنگ او شپې د احساساتو او ځانگړي ادراک پر بنسټ یې نوی هنري لید وړاندې کړ. تاسو په دې برخه کې د امپرسیونیسم تاریخي شالید، بنسټیزې هنري ځانگړتیاوې، نامتو استازي او د دوی پېژندل شوي نښیرونه (اثر) څه ډول ارزوئ؟

پرهیز:

امپرسیونیسم د نقاشۍ او انځورگرۍ هغه هنري ښوونځی ده چې د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې رامنځته شو او د هنر په تاریخ کې یې د پام وړ بدلون راوست. دا ښوونځی د دودیزو اکاډمیکو اصولو پر وړاندې د نوښت او ازاد فکر څرگندونه

کوي. امپرسیونیستانو هڅه کوله چې طبیعت او ژوند هغسې ونښي لکه څنگه چې د انسان سترگې یې په یوه شېبه کې ویني. د دوی هنر د رڼا، رنگ او د شپې د احساس پر بنسټ ولاړ دی او هڅه کوي چې د طبیعت بدلونونه او د ژوند لنډ مهاله شپې ثبت کړي.

امپرسیونیسم په فرانسه کې د نولسمې پېړۍ په اوایمو کلونو کې راڅرگند شو. په هغه وخت کې د هنر رسمي ادارو او اکاډمیکو بنوونځیو د نقاشۍ لپاره سخت اصول درلودل او هنرمندان اړ ول څو تاریخي، مذهبي یا افسانوي موضوعات په دودیز ډول رسم کړي. خو یو شمېر ځوانو هنرمندانو د دې اصولو سره مخالفت وکړ او هڅه یې وکړه چې د طبیعت او ورځني ژوند صحنې په نوې بڼه انځور کړي.

د امپرسیونیسم نوم د یوه مشهور انځور څخه واخیستل شو چې د فرانسوي نقاش «کلود مونه» له خوا جوړ شوی و او د لمر خاته اغېزه نومېده. کله چې دا انځور په نندارتون کې وړاندې شو، ځینو منتقدانو په طنزي ډول دا اصطلاح وکاروله، خو وروسته همدغه نوم د یوه نوي هنري بنوونځي په توګه مشهور شو.

د امپرسیونیسم د هنر تر ټولو مهمه ځانګړنه د رڼا او رنگ ځانګړې کارونه ده. هنرمندان هڅه کوي چې د لمر رڼا، د ورځې مختلف وختونه او د طبیعت رنگین بدلونونه په خپلو انځورونو کې ونښي. رنگونه په عمومي ډول روښانه او طبیعي وي او د تیارو سیوریو کارونه لږه وي.

د برس ازاد او چټک خوځښت هم د دې سبک بله مهمه ځانګړنه ده. رنگونه په لنډو او ازادو ضربو سره کارول کېږي او د برس نښې ښکاره پاتې کېږي. دا طریقه د انځور فضا ته خوځښت او ژوند ورکوي او د شپې احساس څرګندوي.

همدارنگه امپرسیونیستانو د طبیعت مستقیمه مشاهده مهمه بلله. دوی ډېر وخت خپل انځورونه په طبیعت کې رسمول تر څو د رڼا، فضا او چاپیریال طبیعي حالت په مستقیم ډول وويني. د ورځني ژوند صحنې لکه د ښار کوڅې، بڼونه، سیندونه او د خلکو تفریحي غونډې د دوی د هنر مهم موضوعات ول.

د امپرسیونیسم په ښوونځي کې څو هنرمندان ډېر مشهور گڼل کېږي. له دوی څخه یو «کلاډ مونت» دی چې د طبیعي منظرو او د رڼا د بدلونونو په انځورولو کې ځانگړی شهرت لري.

بل مهم هنرمند «پیر-اگست رینوایر» دی چې د انسانانو د خوښیو، نڅاوو او ټولنیزو صحنو په انځورولو کې مشهور دی.

همدارنگه «ایډگر دیگاس» د بالت نڅاکوونکو او د ښار د ورځني ژوند د صحنو د انځورولو له امله پېژندل کېږي.

بل مهم استازی «کامیل پیسارو» دی چې د ښارونو او کلیوالي منظرو په انځورولو کې مهم رول لري او د امپرسیونیستي خوځښت له بنسټگرو څخه گڼل کېږي.

د امپرسیونیسم له مشهور اثارو څخه یو د «لمر خاته» اغېزه دی چې د «کلاډ مونت» له خوا جوړ شوی او د همدې ښوونځي د نوم سرچینه بلل کېږي.

بل مشهور نښېر «دانیل په مولن ډولا گالېت» کې دی چې د «پیر-اگست رینوایر» له خوا رسم شوی او د پاریس د ټولنیز ژوند خوښي او خوځښت ښيي.

د «ایډگر دیگاس» د بالت نڅاگرو انځورونه هم د امپرسیونیستي هنر له مهمو بېلگو څخه دي چې د خوځښت او تمرین صحنې په ډېر ژوندی ډول څرگندوي.

همدارنگه د «کامیل پیسارو» د بناوونو او سرکونو انځورونه د امپرسیونیستي منظرې نقاشی له مهمو اثارو څخه گڼل کېږي.

د هنرپوهانو له نظره امپرسیونیسم د هنر په تاریخ کې د عصري هنر د پیل له مهمو پړاوونو څخه گڼل کېږي. دا ښوونځی د هنرمند شخصي تجربه، د طبیعت مستقیمه لیدنه او د رڼا او رنگ ازاده کارونې ته اهمیت ورکوي. همدارنگه یې د هنر موضوعات له تاریخي او رسمي صحنو څخه د ورځني ژوند ساده خو ښکلو شپو ته واړول.

په همدې دلیل امپرسیونیسم نه یوازې د نقاشی په تخنیک کې بدلون راوست، بلکې د هنر فکر او لید لوری یې هم بدل کړ او وروسته هنري ښوونځي لکه وروسته امپرسیونیسم او عصري هنر ترې ژور اغېزمن شول.

مسعود: ولې امپرسیونیستان په انځورگری او نقاشی کې روښانه او متحرک رنگونه او د رڼا شتون کاروي؟

پرهیز:

امپرسیونیستان په انځورگری او نقاشی کې روښانه، ژوندي او خوځنده رنگونه او د رڼا څرگند حضور ځکه کاروي چې د طبیعت حقيقي فضا، د شپې احساس او د لیدونکي بصري تجربه په ژوندی بڼه وړاندې کړي. د دې هنري ښوونځي اساسي موخه دا وه چې نړی هغسې وښيي لکه څنگه چې د انسان سترگې یې په طبیعت کې ویني، نه هغسې چې په دودیزو اکاډمیکو نقاشیو کې په ثابت او دروند شکل رسمېدل.

په طبيعت کې رڼا تل بدلېږي او د ورځې په مختلفو وختونو کې د رنگونو بڼه هم بدلېږي. امپرسيونيسټانو دا بدلونونه په ډېر ځيرتيا وليدل او هڅه يې وکړه چې د اوبو پر سطحه د لمر د رڼا انعکاس، د ونو تر سيورو لاندې روښانتيا او د فضا رنگين بدلونونه په خپلو انځورونو کې څرگند کړي. روښانه او خالص رنگونه د دې لپاره کارول کېږي چې د رڼا طبيعي اغېزې بڼه ښکاره کړي.

بل مهم دليل دا دی چې امپرسيونيسټان د شپې د احساس د ثبتولو هڅه کوي. کله چې انسان يوه منظره ويني، د هغه په سترگو کې لومړی د رڼا او رنگ عمومي اغېزه ښکاري، نه د هر شي دقيق تفصيل. نو ځکه هنرمندان هڅه کوي چې د رنگونو په چټکو او ازادو ضربو سره همدغه بصري ايز ثبت کړي. روښانه رنگونه د دې احساس د څرگندولو لپاره ډېر اغېزمن گڼل کېږي.

همدارنگه روښانه او خوځنده رنگونه د انځور فضا ته ژوند، حرکت او انرژي ورکوي. امپرسيونيسټان باور لري چې طبيعت يو ژوندي او خوځنده چاپيريال دی، نو ځکه بايد د هغه انځور هم له همدې خوځښت او ژوند څخه ډک وي. د رڼا انعکاس او د رنگونو تنوع د دې فضا په جوړولو کې مهم رول لري.

يو بل دليل د دوديزو نقاشيو پر وړاندې د بدلون راوستل وو. تر امپرسيونيسم دمخه ډېری نقاشيو تياره رنگونه، درانه سيورې او ثابت جوړښتونه لرل. امپرسيونيسټانو غوښتل چې له دې محدوديتونو څخه ځانونه خلاص کړي او د رنگ او رڼا نوې هنري ژبه رامنځته کړي.

په لنډ ډول ويلی شو چې امپرسيونيسټان روښانه او خوځنده رنگونه او د رڼا حضور ځکه کاروي چې د طبيعت ريښتيني بصري اغېزه، د شپې لنډ مهاله احساس، د

فضا ژوند او د انسان د ليد تجربه په هنري بڼه څرگنده کړي. همدا ځانگړنه د امپرسیونيستي هنر له مهمو نښو څخه گڼل کېږي او د دې ښوونځي د نوبت او ځانگړتيا څرگندونه کوي.

مسعود: تاسو د امپرسیونيسم د ښوونځي، فلسفي او فکري بنسټونه، پيغام، منځپانگه او نړېوالې اغېزې څنگه څېړئ؟ او دا راته ووياست، چې د دې مکتب فکري او فلسفي اغېز په مدرنيزم، سمبوليسم او حتا اکزستانسياليسم په ښوونځيو کې څه ډول څرگند شو؟

پرهيز:

امپرسیونيسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نيمايي کې د انځورگرۍ او نقاشۍ په هنر کې يو مهم فکري او هنري خوځښت و چې د هنر د ليدلوري، ادراک او بيان په طريقه کې يې ژور بدلون راوست. دا ښوونځی يوازې يو تخنيکي بدلون نه و، بلکې د انسان د ادراک، احساس او د نړۍ د ليدلو د نوې فلسفې استازيتوب يې کاوه. امپرسیونيستانو هڅه کوله چې نړۍ د ثابتو او مطلقو حقيقتونو پر ځای د انسان د شخصي تجربې، لحظه يي احساس او بصري ادراک له لارې وښيي.

د امپرسیونيسم فلسفي او فکري بنسټونه

د امپرسیونيسم فکري بنسټونه د تجربې، ادراک او د طبيعت د مستقيمي ليدنې پر اصل ولاړ دي. د دې ښوونځي هنرمندان باور لري چې انسان نړۍ په ثابت او مطلق ډول نه ويني، بلکې هره منظره د رڼا، فضا او د شپې د بدلونونو له مخې سره

په توپير کې ښکاري. له همدې امله د هنرمند دنده دا ده چې د همدې شپه ايز اغېزې او احساس هنري انعکاس وړاندې کړي.

له فلسفي پلوه دا ښوونځي د تجربې او حسي ادراک پر ارزښت ټينگار کوي. د طبيعت ليدنه، د رڼا بدلونونه او د فضا رنگين حالت د انسان د بصري تجربې مهم عناصر گڼل کېږي. له همدې امله امپرسیونيستانو د دقيقو او کلاسيکو قواعدو پر ځای د شخصي ادراک او احساس ازادې غوره کړه.

د امپرسیونيسم هنر د طبيعت د بدلون، د ژوند د لنډو شپو او د انساني تجربې د ژوندي احساس څرگندونه کوي. د دې ښوونځي پيغام دا دی چې حقيقت تل بدلېدونکی دی او د انسان ادراک هم د وخت، رڼا او فضا له بدلون سره بدلېږي.

د دوی د هنر منځپانگه اکثره د ورځني ژوند ساده صحنې، د ښار کوڅې، بڼونه، سيندونه، د خلکو تفريحي غونډې او طبيعي منظرې دي. امپرسیونيستانو غوښتل وښيي چې د عادي ژوند شپې هم هنري ارزښت لرلی شي. دا ليد د هنر د موضوعاتو په غوره کولو کې يو مهم بدلون بلل کېږي.

امپرسیونيسم د هنر په نړيوال تاريخ کې د مدرن هنر د پيل له مهمو پړاوونو څخه گڼل کېږي. د دې ښوونځي اغېزه نه يوازې په نقاشۍ کې، بلکې په ادبياتو، موسيقۍ او نورو هنري برخو کې هم څرگنده شوه.

د رڼا او رنگ ازاده کارونه، د هنرمند شخصي تجربه، او د طبيعت مستقيمه ليدنه هغه مفکورې وې چې وروسته گڼو هنري خوځښتونو ته يې الهام ورکړ. د همدې دليل له مخې امپرسیونيسم د دوديزو هنري قواعدو ماتولو او د هنرمند د ازاد بيان لپاره نوې لاره پرانيسته.

د امپرسیونیسم فکري اغېز په مدرنیزم کې په ښکاره ډول لیدل کېږي. مدرنیستي هنرمندانو د دودیزو اصولو ماتولو، د هنرمند شخصي لید ته اهمیت ورکولو او د هنر د نوې ژبې رامنځته کولو ته مخه کړه.

امپرسیونیستانو د هنرمند د شخصي تجربې ارزښت ته لاره هواره کړه، او همدې فکر وروسته په مدرنیستي خوځښتونو کې د هنري ازادۍ او نوښت بنسټ پیاوړی کړ.

سمبولیستي هنرمندان د ظاهري واقعیت پر ځای د احساساتو، خیال او داخلي نړۍ د څرگندولو هڅه کوله. که څه هم د سمبولیسم تمرکز تر ډېره پر معنوي او خیالي مفاهیمو و، خو د امپرسیونیسم له لارې د هنرمند شخصي ادراک او احساس ته اهمیت ورکول د دې ښوونځي په رامنځته کېدو کې اغېزه درلوده.

امپرسیونیسم د هنر په بیان کې د ازادۍ فضا رامنځته کړه او همدا ازادې وروسته سمبولیستانو ته اجازه ورکړه چې د ښو او سمبولونو له لارې ژور معنوي مفاهیم څرگند کړي.

که څه هم اکزستانسیالیسم تر ډېره یو فلسفي ښوونځي دی، خو د انسان د فردي تجربې او شخصي ادراک پر ارزښت ټینګار کوي. امپرسیونیسم هم د انسان د فردي تجربې او د نړۍ د شخصي لید پراهمیت ټینګار کړی و.

په همدې توګه د فردي ادراک او شخصي تجربې دا مفکوره وروسته د اکزستانسیالیستي فکر په پراختیا کې هم په غیر مستقیم ډول اغېزمنه بلل کېږي. دواړه لیدلوري د انسان د فردي تجربې ارزښت ته اهمیت ورکوي.

په ټوله کې امپرسیونیسم یوازې یو هنري سبک نه دی، بلکې د نړۍ د لیدلو یو نوی فکري او فلسفي لیدلوری دی. دا ښوونځي د هنرمند شخصي ادراک، د طبیعت د شپې بدلونونو او د رڼا او رنګ د ژوندیو اغېزو پر بنسټ ولاړ دی. د دې ښوونځي فکري او هنري اغېزه وروسته په ګڼو خوځښتونو لکه مدرنیزم، سمبولیسم او نورو فکري ښوونځیو کې هم څرګنده شوه او د هنر په تاریخ کې یې د بدلون یو مهم پړاو رامنځته کړ.

مسعود: د امپرسیسیسم فلسفي خوځښت اغېز، چې د «جان لاک او ډیویډ هیوم» په فلسفي نښیرونو (آثارو) کې راڅرګند شو او په حسي آزماښتونو، تجربو او انفرادي ادراک یې ټینګار کاوه، د «آرتور شوپنهاور» فلسفي لیدتوګو او نظریاتو اغېز، د «هانري برکسون» د لیدتوګو او نظریاتو اغېز او د ښکلا پېژندنې فلسفي اغېز د امپرسیونیسم خوځښت په پرمختیا او پراختیا کې څه ډول ارزوی؟

پرهیز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې یوازې د نقاشۍ یو تخنیکي بدلون نه وو، بلکې د هغه وخت د فلسفي فکرونو او فکري بدلونونو له اغېزې څخه هم رامنځته شوی هنري خوځښت وو. د دې ښوونځي تر شا هغه فکري چاپېریال ولاړ وو چې په کې د انسان د حسي تجربې، فردي ادراک، د زمان او حرکت د احساس او د ښکلا د نوې پوهې نظریات پراخ شوي ول. د تجربیت، ارادې، شهودي ادراک او د ښکلا پېژندنې فلسفي مفکورې د امپرسیونیسم په پرمختیا کې مهم رول ولوباوه.

د تجربیت فلسفي اغېز

د تجربیت فلسفه چې د «جان لاک او ډېوېډ هیوم» په فلسفي نظریاتو کې څرگنده شوې ده، ټینګار کوي چې د انسان پوهه له حسي تجربو او لیدني څخه سرچینه اخلي. د دوی له نظره انسان نړۍ د خپلو حواسو له لارې درک کوي او د ادراک د پوهې بنسټ جوړوي.

دا جمله چې «انسان نړۍ د خپلو حواسو له لارې درکوي او دا ادراک د پوهې بنسټ جوړوي» د انسان د پوهې د سرچینې په اړه یو مهم فلسفي نظر بیانوي. مطلب دا دی چې انسان خپل شاوخوا نړۍ د پنځو حواسو لکه لیدلو، اورېدو، بوی کولو، څکلو او لمس کولو له لارې پېژني. کله چې مور یو شی وینو، لکه مڼه، نو د هغې رنګ د سترګو له لارې، خوند د ژبې له لارې، او بوی د پزې له لارې احساسوو. همدا حسي تجربې زموږ په ذهن کې د هغه شي په اړه یو انځور جوړوي، او ورو ورو له همدې تجربو څخه پوهه رامنځته کېږي. له همدې امله ویل کېږي چې د انسان د پوهې پیل له حواسو څخه کېږي.

دا نظر په فلسفه کې د تجربه پالنې له بنوونځي سره تړاو لري، چې د «جان لاک او ډېوېډ هیوم» له خوا ملاتړ شوی دی. دوی باور درلود چې د انسان ذهن د زیږد پر مهال تش وي او ټول مالومات وروسته د تجربې له لارې ترلاسه کوي. خو ځینې نور فیلسوفان، لکه «رینی ډیکارتس» وایي چې یوازې حواس بسنه نه کوي، بلکې عقل هم مهم رول لري. د بېلګې په توګه، ریاضیکي حقیقتونه لکه $4=2+2$ موږ د حواسو له لارې نه، بلکې د فکر او عقل له لارې درک کوو.

سربېره پر دې، کله کله حواس موږ تېر باسي، لکه هغه وخت چې یو شی موږ ته بل ډول ښکاري، یا په تیاره کې یو رسی د مار په څېر ښکاري. دا ښيي چې یوازې

پر حواسو بشپړ باور کول سم نه دی. له همدې امله «امانوئل کانت» یو منځنی نظر وړاندې کوي او وایي چې پوهه د حواسو او عقل د گډ کار پایله ده. یانې حواس مور ته مالومات راکوي، او عقل دا مالومات تحلیل او تنظیموي.

په پایله کې، دا جمله مور ته دا رانښيي چې د انسان پوهه له حسي تجربو څخه پیل کېږي، خو د بشپړې او سمې پوهې لپاره عقل هم اړین دی، او دواړه یو ځای د انسان د ادراک او علم بنسټ جوړوي.

دغه مفکوره د امپرسیونیسم د هنري فکر له اصلونو سره نږدې اړیکه لري. امپرسیونیستان باور لري چې هنرمند باید نړۍ د مستقیمې لیدنې او شخصي تجربې له لارې درک کړي. له همدې امله دوی د طبیعت په منځ کې نقاشي کول غوره ګڼله، تر څو د رڼا، رنګ او فضا هغه بصري تاثیرات ثبت کړي چې انسان یې په یوه شېبه کې احساسوي. په دې توګه د تجربیت فلسفه د امپرسیونیستي هنر د حسي او بصري تجربې بنسټ پیاوړی کوي.

د «ارتور شوپنهاور» فلسفي نظریات هم د امپرسیونیسم په فکري چاپېریال کې اغېزمن بلل کېږي. شوپنهاور باور درلود چې نړۍ یوازې د عقل له لارې نه، بلکې د احساس، ارادې او شهودي تجربې له لارې هم درک کېدای شي. د هغه له نظره هنر د انسان لپاره هغه وسیله ده چې د نړۍ ژوره تجربه او د ژوند داخلي حقیقتونه څرګندوي.

دغه فکر د امپرسیونیستي هنرمندانو له لید سره ورته والی لري. امپرسیونیستان هڅه کوي چې د طبیعت د یوې شېبې احساس او فضا انځور کړي، نه دا چې

یوازې دقیق او عقلاني واقعیت نقل کړي. د احساس او شخصي تجربې دا ارزښت د امپرسیونیستي هنر په بیان کې په ښکاره ډول لیدل کېږي.

د فرانسوي فیلسوف «هینري برگسن» نظریات هم د امپرسیونیستي فکر له فضا سره اړیکه لري. برکسون د زمان د دوام او د شهودي ادراک پر اهمیت ټینګار کاوه. د هغه له نظره حقیقي تجربه د دوامداره حرکت او بدلون په جریان کې رامنځته کېږي او انسان کولی شي دا تجربه د شهودي ادراک له لارې درک کړي. امپرسیونیستي هنرمندان هم د همدې دوامداره بدلون د انځورولو هڅه کوي. د رڼا بدلون، د فضا حرکت او د یوې لنډې شیبې ثبوت د دې ښوونځي مهم هدف دی. د برکسون د زمان او شهود نظریه د دې فکر فلسفي بنسټ ته نږدې ده.

د ښکلا پېژندنې فلسفه د امپرسیونیسم په پرمختیا کې بله مهمه فکري سرچینه وه. په دودیز هنر کې ښکلا د منظم جوړښت، انډول او کلاسیکو اصولو پر بنسټ تعریفېده. خو د نولسمې پېړۍ د فکري بدلونونو په ترڅ کې دا نظر رامنځته شو چې ښکلا د انسان د ادراک او تجربې له لارې احساس کېږي.

امپرسیونیستانو همدا مفکوره عملي کړه. د دوی لپاره ښکلا یوازې د دقیقې ښې یا رسم په کمال کې نه وه، بلکې د رڼا په انعکاس، د رنگونو په ژوندۍ اړیکه او د طبیعت په شېبه یي فضا کې هم ښکاره کېده. د همدې دلیل له مخې دوی د ښکلا د بیان لپاره نوې هنري ژبه رامنځته کړه.

په ټولیز ډول د تجربیت فلسفه د حسي تجربې او مشاهدې ارزښت څرګندوي، د شوپنهور فلسفه د احساس او داخلي تجربې اهمیت زیاتوي، د برکسون نظریات د زمان، حرکت او شهودي ادراک مفکوره روښانه کوي، او د ښکلا پېژندنې فلسفه

د ښکلا د ادراک نوې بڼه وړاندې کوي. دا ټول فکري جريانونه د امپرسیونیسم د هنري خوځښت په رامنځته کېدو، پرمختیا او پراختیا کې مهم رول لري.

له همدې امله امپرسیونیسم یوازې یو هنري سبک نه بلل کېږي، بلکې د نولسمې پېړۍ د فلسفي فکرونو او فکري بدلونونو یوه هنري څرگندونه هم گڼل کېږي، چې د انسان د ادراک، تجربې او د نړۍ د لیدلو نوې طریقه وړاندې کوي.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم مهم رول او اغېز د ادبیاتو، شعر او داستان د پرمختیا او پراختیا په برخه کې او د امپرسیونیسم ادبیاتو اصلي ځانگړتیاوې او اغېز یې پر نورو ادبي خوځښتونو او مدرنه ټولنه کې څنگه ارزوئ؟ او دا راته وویاست په دې برخه کې پېژندل شوې څېرې څوک ول او د دوی نوموتې نښیرونه (آثار) کوم دي؟

پرهیز:

امپرسیونیسم که څه هم په اصل کې د انځورگرۍ او نقاشۍ له نړۍ څخه پیل شو، خو ډېر ژر یې د ادبیاتو، شعر او داستان پر بهیر هم ژور اغېز وکړ. د دې هنري او فکري خوځښت اساسي مفکوره دا وه چې هنرمند یا لیکوال باید د نړۍ دقیق او جامد تصویر وړاندې نه کړي، بلکې د یوې شپې احساس، فضا او ذهني تاثیر څرگند کړي. همدا لید وروسته د ادبیاتو په ډگر کې د امپرسیونیستي لیکنې د رامنځته کېدو سبب شو.

د امپرسیونیسم اغېز پر ادبیاتو، شعر او داستان

په ادبیاتو کې امپرسیونیسم د واقعیت د دقیق او بشپړ بیان پر ځای د فضا، احساس او ذهني اغېز په بیان تمرکز کوي. لیکوال هڅه کوي چې د یوې صحنې ټول

جزئیات په منطقي او منظم ډول تشریح نه کړي، بلکې هغه عمومي احساس او اغېز څرگند کړي چې د صحنې له لیدلو څخه په ذهن کې رامنځته کېږي.

په شعر کې امپرسیونیستي شاعر د طبیعت د رڼا، رنگ، غږ او فضا د لنډ مهاله بدلونونو انعکاس وړاندې کوي. په داستان کې بیا لیکوال د پېښو د دقیق ترتیب پر ځای د کرکټرونو د داخلي احساساتو او ذهني فضا بیان ته اهمیت ورکوي.

د امپرسیونیستي ادبیاتو مهمې ځانګړتیاوې څو مهم اړخونه لري. لومړی دا چې لیکوال د شپې د احساس او ذهني اغېز بیان ته ارزښت ورکوي. د طبیعت او چاپیریال فضا د رڼا، رنگ او خوځښت له لارې انځورېږي.

بله ځانګړنه د ژبې شاعرانه او تصویري بڼه ده. لیکوال هڅه کوي داسې کلمې وکاروي چې لوستونکی د صحنې فضا احساس کړي.

همدارنگه د داستان جوړښت ډېر وخت ازاد او انعطاف منونکی وي. پېښې په سخت منطقي ترتیب نه وړاندې کېږي، بلکې د کرکټر د احساساتو او تجربې له مخې بیانېږي.

د فردي ادراک اهمیت هم د دې سبک یوه مهمه ځانګړنه ده. هر کرکټر نړۍ د خپل احساس او تجربې له مخې ویني.

امپرسیونیسم وروسته په ګڼو ادبي خوځښتونو اغېز وکړ. په ځانګړي ډول د سمبولیسم پر ښوونځي یې اغېز څرګند دی، ځکه سمبولیستي لیکوالان هم د ظاهري واقعیت پر ځای د احساساتو او معنوي تجربې بیان ته پام کوي.

همدارنگه د مدرنيزم په ادبياتو کې د فردي تجربې، داخلي مونولوگ او د شعور د جريان تخنيکونه تر يوې اندازې د امپرسیونيستي فکر دوام گڼل کېږي.

په معاصره ټولنه کې هم د امپرسیونيستي ليد اغېز ليدل کېږي، ځکه د هنر او ادبياتو ډېری ليکوالان د انسان د شخصي تجربې او د ورځني ژوند د لنډو شېبو بيان ته اهميت ورکوي.

د امپرسیونيستي ادبياتو له مهمو څېرو څخه يو «مارسل پروست» دی چې د حافظې، احساس او ذهني تجربې د ژور بيان له امله مشهور دی.

بل مهم ليکوال «گای ډي موپاسنت» دی چې په خپلو کيسو کې د ژوند لنډې خو ژورې صحنې په ډېر دقيق احساساتي انداز بيانوي.

همدارنگه «ستيفن مالارمي» د شعر په برخه کې له هغو شاعرانو څخه دی چې د فضا، اشارو او ذهني احساس د بيان لپاره نوې شاعرانه ژبه رامنځته کړه.

د «انتون چيخوف» کيسې هم د فضا، سکون او د انساني احساساتو د ظريف بيان له امله د امپرسیونيستي تمايل يوه بېلگه بلل کېږي.

د امپرسیونيستي تمايل له مهمو ادبي اثارو څخه يو د «د ورک شوي وخت په لټه کې» ناول دی چې د حافظې او فردي تجربې ژوره څېړنه وړاندې کوي.

د «گای ډي موپاسنت» گڼې لنډې کيسې لکه «غارکي» د ورځني ژوند د يوې شېبې ژور احساساتي اغېز څرگندوي.

همدارنگه د «انتون چيخوف» کيسې او ډرامې د انساني ژوند د ساده خو ژورو تجربو د بيان له امله د امپرسیونيستي ادبياتو له مهمو بېلگو څخه گڼل کېږي.

په ټوله کې امپرسیونیسم د ادبیاتو، شعر او داستان په پرمختیا کې مهم رول لوبولی دی. دې ښوونځي د ادبي بیان تمرکز له دقیق واقعیت څخه د احساس، فضا او فردي تجربې پر لور وړاوه. د همدې فکري بدلون له امله د مدرنیستي ادبیاتو، سمبولیستي شعر او معاصرو ادبي تجربو لپاره نوې لارې پرانیستل شوې. همدې ځانگړنو امپرسیونیستي ادبیات د ادبي تاریخ په مهمو پړاوونو کې شامل کړي دي.

مسعود: د تياتر او ډرامو په هنر کې د امپرسیونیسم د ښوونځي د مهمو او اغېزمنو ځانگړتیاو په اړوند څه لید لری او د دوی نوموتی او مهم استازي څوک ول؟ هیله ده که تاسو د تياتر او ډرامو د هنرمندانو د هنري سبک او د هنري نامتو ښیرونو (اثارو) د ارزښت په اړه لنډه رڼا واچوی.

پرهیز:

امپرسیونیسم که څه هم په اصل کې د نقاشۍ له نړۍ څخه پیل شو، خو د نولسمې پېړۍ په وروستيو او د شلمې پېړۍ په پیل کې یې د تياتر او ډرامې پر هنر هم اغېز وکړ. په تياتر کې د امپرسیونیستي لید موخه دا وه چې د صحنې دقیق او بشپړ واقعیت نه، بلکې د فضا، احساس او ذهني تاثیر انعکاس وړاندې کړي. د دې مکتب هنرمندان هڅه کوله چې د صحنې د رڼا، رنگ، غږ او حرکت له لارې د یوې شېبې ځانگړی احساس رامنځته کړي.

په تياتر او ډرامه کې د امپرسیونیسم مهمې ځانگړتیاوې

په تياتر کې د امپرسیونیستي لید یوه مهمه ځانگړنه د فضا او احساس رامنځته کول دي. د دې سبک ډرامې ډېر کله د کرکټرونو د داخلي حالت، ذهني تجربې او

عاطفي فضا پر بيان تمرکز کوي. د پېښو سخت او ډراماتيک جوړښت تر ډېره کم وي او پر ځای يې د ژوند عادي شپې او ورځني حالتونه وړاندې کېږي.

بله مهمه ځانگړنه د رڼا او صحنې کارونه ده. د امپرسیونيستي تياتر په صحنه کې رڼا، سيوري او رنگونه د فضا د جوړولو لپاره کارول کېږي. دا تخنيک د دې لپاره دی چې ليدونکي د يوې ځانگړې فضا او احساس منځ ته راوړي.

همدارنگه د خبرو اترو طبيعي بڼه او د کرکټرونو عادي چلند د دې سبک يوه بله ځانگړنه ده. په دې ډول ډرامو کې ډېر وخت د ژوند عادي او ساده خبرې او د خلکو ورځني ژوند انځورېږي. د کرکټرونو رواني حالت او داخلي احساسات د ډرامې د پرمختگ مهم عنصر گرځي.

نوموتي استازي

د تياتر او ډرامې په نړۍ کې څو ليکوالان او ډرامه ليکونکي د امپرسیونيستي تمايل له مخې مشهور شوي دي. له دې ډلې څخه يو «انتون چيخوف» دی چې د خپلو ډرامو له لارې يې د انساني ژوند ساده خو ژور احساسات انځور کړي دي.

همدارنگه «هينريک ايسن» د تياتر د نوې بڼې په رامنځته کولو کې مهم رول لري او د کرکټرونو رواني او ټولنيز حالت يې په ژوره توگه بيان کړی دی.

بل مهم هنرمند «موريس ميترلينک» دی چې د فضا، سکون او معنوي احساساتو د بيان له امله مشهور دی او د سمبوليستي او امپرسیونيستي تياتر ترمنځ مهمه اړيکه جوړوي.

د تياتر له مهمو نښپرونو څخه يو د انتون چيخوف ډرامه د چيري بن دي چې د انسان د ژوند بدلون، احساس او ټولنيز حالت په ظريف ډول بيانوي.

همدارنگه د هغه بله مشهوره ډرامه سيگل دي چې د هنر، مينې او انساني اړيکو موضوعات په ساده خو ژور ډول وړاندې کوي.

د «هينريک ايسن» ډرامه د نانځکې کور هم د معاصر تياتر له مهمو نښپرونو څخه گڼل کېږي چې د انساني ازادۍ او فردي هويت موضوعات څېړي.

همدارنگه د «موريس ميټرلينک» نښپرنيلي مرغۍ د معنوي فضا او سمبوليک بيان له امله د اروپايي تياتر په تاريخ کې ځانگړی ځای لري.

د امپرسيونيسم اغېزه په تياتر کې د دې سبب شوه چې ډرامه يوازې د لويو او ډراماتيکو پېښو پر بيان محدود نه شي. پر ځای يې د انسان د داخلي تجربې، احساساتو او د ژوند د عادي شېبو بيان ته ارزښت ورکړل شو.

همدارنگه د صحنې د رڼا، فضا او هنري جوړښت نوې لارې رامنځته شوې چې وروسته يې د مدرن تياتر او رواني ډرامو په پراختيا کې مهم رول ولوباوه.

په همدې دليل د امپرسيونيسي فکر اغېزه د شلمې پېړۍ د تياتر په پرمختيا کې د يو مهم فکري پړاو په توگه ارزول کېږي

مسعود: په سينما او د فلمونو په جوړولو کې د امپرسيونيسم د سبک اصلي او مهمې ځانگړتياوې څه ډول ارزوي؟ د دې سبک د نامتو فلمونو او مهمو او پېژندل شويو استازو په تړاو لنډه رڼا واچوي؟

پرهيز:

امپرسیونیسم د شلمې پېړۍ په لومړیو لسيزو کې د سینما په هنر کې هم د یو مهم هنري سبک په توګه راڅرګند شو. دې خوځښت تر ډېره د فرانسوي سینما له لارې وده وکړه او موخه یې دا وه چې فلم یوازې د کیسې د بیان وسیله نه وي، بلکې د انسان د دننیو احساساتو، ذهني تجربو او رواني حالتونو د څرګندولو هنري ژبه هم شي. د امپرسیونیستي سینما جوړونکو هڅه کوله چې د تصویر، رڼا، خوځښت او د کمرې د تخنیکونو له لارې د کرکټرونو احساسات او د هغوی ذهني نړۍ څرګنده کړي.

په امپرسیونیستي سینما کې د تصویر فضا او بصري احساس ډېر اهمیت لري. فلم جوړونکي هڅه کوي چې د رڼا، سیوري او حرکت له لارې د صحنې ځانګړی احساس رامنځته کړي. د کمرې حرکت، نرم فوکس، د تصویر بدلول او ځانګړي بصري تخنیکونه د دې لپاره کارول کېږي چې د کرکټر د ذهن حالت یا احساسات څرګند کړي.

بله مهمه ځانګړنه د کرکټر د دننۍ نړۍ څرګندول دي. د دې سبک فلمونه ډېر وخت د انسان د احساساتو، خیالونو او رواني حالتونو بیان ته ځانګړې پاملرنه کوي. د تصویرونو ترکیب، د کمرې زاویې او د ایډیټ کولو تخنیکونه د دې لپاره کارول کېږي چې د ذهن دننۍ تجربه نندارې ته وړاندې کړي.

همدارنګه د کیسې جوړښت تل دودیز او خطي نه وي. ډېر وخت د فلم روایت د کرکټر د احساساتو او تجربې له مخې وړاندې کېږي. له همدې امله د صحنو ترتیب او د وخت جریان کله ناکله شاعرانه او ازاده بڼه لري.

د امپرسیونیستي سینما له مهمو فلم لارښودانو (کارگردانانو) څخه یو «ایبل گانس» دی چې د سینما د تخنیکي نوښتونو او لویو بصري تجربو له امله مشهور دی.

بله مهمه څېره «جرمین ډولاک» دی چې د سینما د شاعرانه او رواني بیان په رامنځته کولو کې یې مهم رول درلود.

همدارنگه «جین اپستین» د امپرسیونیستي سینما له مهمو نظریه وړاندې کوونکو او فلم جوړونکو څخه گڼل کېږي چې د سینما د شاعرانه تصویر او احساساتي بیان مفکوره یې پیاوړې کړه.

بل مهم استازی «مارسل ایل هربیر» دی چې د بصري ښکلا او هنري جوړښت له امله د دې سبک له مهمو هنرمندانو څخه شمېرل کېږي.

د امپرسیونیستي سینما له مهمو فلمونو څخه یو د «ایبل گانس» ښیر ناپلیون دی چې د کمري د خوځښت، ایډیټ او بصري نوښتونو له امله د سینما په تاریخ کې ځانگړی ځای لري.

همدارنگه د «جرمین ډولاک» فلم موسکا کوونکې میرمن «بیوډیټ» د ښځې د رواني حالت او دننې تجربې د هنري بیان له امله مشهور دی.

د «جین اپستین» فلم «کویر فیل» هم د امپرسیونیستي سینما له مهمو ښیرونو څخه گڼل کېږي چې د احساساتي فضا او بصري نوښتونو له امله پېژندل کېږي.

د سینما په تاریخ کې امپرسیونیستي سبک ځکه مهم گڼل کېږي چې دې خوځښت د فلم ژبه بدله کړه. تر دې وړاندې فلمونه تر ډېره یوازې د داستان د بیان وسیلې

ول، خو امپرسیونیستي کارگردانانو ونښوده چې سینما کولی شي د احساس، ذهن او رواني تجربې هنري بیان هم وي.

د دې سبک اغېزه وروسته په گڼو سینمايي خوځښتونو لکه هنري سینما، اروپایي مدرنیستي سینما او ان معاصر تجربوي فلمونو کې هم څرگند شو. همدې ځانگړنو امپرسیونیستي سینما د فلم د تاریخ په مهمو هنري پړاوونو کې شامله کړې ده.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم د سبک مهمې ځانگړتیاوې د عکاسۍ په برخه کې څه ډول ارزوئ. د اکسپرسیونیسم د سبک تخنیکونه، ځانگړتیاوې او د نوموتو څېرو پېژندنه او د دوی د نښیرونو (اثارو) په تړاو څه لید لرئ؟

پرهیز:

امپرسیونیسم او اکسپرسیونیسم دواړه د هنر مهم سبکونه دي چې د عکاسۍ په برخه کې هم اغېزمن شوي دي. که څه هم دا دواړه خوځښتونه په اصل کې د نقاشۍ له نړۍ څخه پیل شوي، خو د شلمې پېړۍ له پیل سره سم عکاسانو هم د دې هنري مفکورو څخه الهام واخیست او د تصویر له لارې یې د احساس، فضا او انساني تجربې نوې بڼې څرگندې کړې.

په عکاسۍ کې د امپرسیونیستي سبک اصلي موخه دا ده چې د تصویر له لارې د یوې شپې عمومي احساس او فضا څرگنده کړي. د دې سبک عکاسان د دقیق او واضح واقعیت پر ځای د رڼا، سیوري او نرمې فضا په وسیله شاعرانه او احساساتي تصویر رامنځته کوي.

په امپرسیونیستي عکاسی کې نرم فوکس، د رڼا انعکاس، د خړې، غبار یا دوره ییزه فضا او د رنگونو یا سیورو نرم بدلونونه ډېر کارول کېږي. عکاسان هڅه کوي چې د طبیعت د رڼا بدلون، د سهار یا ماښام فضا او د چاپیریال شاعرانه حالت ثبت کړي. دا ډول عکسونه ډېر وخت د نقاشی له انځورونو سره ورته احساس رامنځته کوي.

اکسپرسیونیسم د امپرسیونیسم خلاف د فضا د نرم احساس پر ځای د داخلي احساساتو د قوي او کله ناکله تند بیان هڅه کوي. په عکاسی کې دا سبک د قوي سیورو، تیزو رڼاوو او لوړو تضادونو په وسیله څرگندېږي.

په اکسپرسیونیستي عکاسی کې د کمږې غیرمعمولي زاویې، د تصویر تحریف، او د تورو او روښانه رڼاوو قوي تضاد کارول کېږي. د دې تخنیکونو موخه دا ده چې د انسان داخلي احساسات لکه ویره، اضطراب، یوازیتوب یا ذهني فشار څرگند کړي. د امپرسیونیستي عکاسی مهم تخنیکونه نرم فوکس، د اوږده ایکسپوژر کارونه، د طبیعي رڼا کارول او د فضا شاعرانه تنظیم دی.

په اکسپرسیونیستي عکاسی کې بیا د لوړ تضاد لرونکي رڼا کارول، تیز سیوري، د کمږې غیرعادي زاویې او د تصویر د جوړښت ډراماتیک بدلونونه ډېر لیدل کېږي. ایکسپوژر څه ته وایي: ایکسپوژر یوه انګلیسي کلمه ده چې عمومي مانا یې له یو شي سره مخ کېدل، ښکاره کېدل، یا تجربه ترلاسه کول دي. دا کلمه په بېلابېلو برخو کې کارول کېږي او د استعمال له مخې یې مانا لږه بدلېږي.

په ورځني ژوند کې، ایکسپوژر هغه حالت ته ویل کېږي چې یو انسان له نوو شیانو، ځایونو یا حالاتو سره مخ شي او له هغه څخه تجربه ترلاسه کړي. د بېلگې په توګه، هغه کسان چې ډېر سفر کوي یا له مختلفو خلکو سره اړیکې لري، ویل کېږي چې ښه ایکسپوژر لري، یانې پراخې تجربې لري.

په رسنیو او شهرت کې، ایکسپوژر د دې مانا لري چې یو کس یا نښېر د خلکو مخې ته راوځي او پېژندل کېږي. کله چې یو هنرمند یا لیکوال په ټلويزیون، انټرنېټ یا نورو رسنیو کې ښکاره شي، نو هغه ته ایکسپوژر ویل کېږي، ځکه خلک یې ویني او ورسره بلدېږي.

په عکاسۍ کې، ایکسپوژر د کامرې هغه پروسه ده چې له مخې یې رڼا سنسر یا فلم ته داخلېږي. که رڼا زیاته وي، عکس ډېر روښانه راځي (ډیر ښکاره شوی)، او که کمه وي، عکس تیاره وي (بې پروا).

په طبي برخه کې، ایکسپوژر د دا مانا لري چې یو څوک له ناروغۍ، وایرس یا کوم خطرناک شي سره تماس پیدا کړي. د بېلگې په توګه، که یو څوک له ناروغ کس سره نږدې وي، ویل کېږي چې هغه د ناروغۍ سره ایکسپوژر لري.

په ټوله کې، ایکسپوژر د یو شي سره د تماس، تجربې یا ښکاره کېدو حالت ته ویل کېږي، چې مانا یې د کارونې له ځای سره سم بدلېږي.

د امپرسیونیستي او شاعرانه عکاسۍ له مهمو مخکښانو څخه یو «الفریډ سټیګلیتز» دی چې د عکاسۍ د هنري ارزښت د ثابټولو لپاره یې مهم رول ولوباوه. همدارنګه «اډوارډ سټیچن» د طبیعت او فضا شاعرانه عکسونو له امله مشهور دی.

د اکسپرسیونیستي تمایل له مهمو عکاسانو څخه یو «مین ری» دی چې د تجربوي عکاسۍ او نوبتگرو تخنیکونو له امله پیژندل کېږي.

همدارنگه «بل برانډت» د تور او سپین عکسونو او ډراماتیک سیوري له امله د اکسپرسیونیستي فضا په رامنځته کولو کې مهم گڼل کېږي.

د «الفریډ سټیگلېتز» د ښار او اسمان انځورونه د عکاسۍ د شاعرانه فضا مهمې بېلگې بلل کېږي.

د «اډوارډ سټیچن» مشهور عکس د ډنډ – سپورمۍ رڼا د رڼا او فضا د شاعرانه بیان له امله د عکاسۍ په تاریخ کې ځانگړی ځای لري.

همدارنگه د «مین ری» تجربوي عکسونه لکه رایگرافونه د نوبت او هنري تخنیک له امله د عصري عکاسۍ مهم نښېرونه گڼل کېږي.

په ټوله کې امپرسیونیستي عکاسي د فضا، رڼا او شاعرانه احساس د بیان هنر دی، په داسې حال کې چې اکسپرسیونیستي عکاسي د انسان د دننیو احساساتو د قوي او ډراماتیک بیان هڅه ده. دواړو سبکونو د عکاسۍ هنر ته نوې هنري ژبه ورکړه او ویې ښودله چې عکس یوازې د واقعیت ثبت نه دی، بلکې د احساس او فکر د بیان یوه پیاوړې وسیله هم ده.

مسعود: ښه به وي که تاسو د معمارۍ په برخه کې د امپرسیونیسم د مهمو ځانگړتیاؤ، د نوموتو معمارانو د پیژندل شویو او د دوی د نامتو نښیرونو (اثارو) په اړه معلومات ورکړئ.

پرهیز:

امپرسیونیسم په اصل کې د نقاشۍ له نړۍ څخه پیل شو، خو د نولسمې پېړۍ په وروستیو او د شلمې پېړۍ په پیل کې یې د هنر پر نورو برخو لکه معمارۍ هم غیرمستقیم اغېزه وکړه. په معمارۍ کې امپرسیونیسم د یو جلا او سخت تعریف شوي سبک په توګه نه دی رامنځته شوی، خو د دې هنري خوځښت ځینې فکري مفکورې لکه د رڼا اهمیت، د فضا احساس، د چاپیریال اغېز او د انسان د بصري تجربې ارزښت د معمارۍ په نوو نظریاتو کې څرګندې شوې دي. د همدې مفکورو له امله ځینې معمارانو هڅه کوله داسې ودانۍ طرحه کړي چې د رڼا، فضا او طبیعت ترمنځ یو ژوندی اړیکه رامنځته کړي.

په معمارۍ کې د امپرسیونیستي فکر تر ټولو مهمه ځانګړنه د طبیعي رڼا کارونه ده. معماران هڅه کوي چې ودانۍ داسې طرحه کړي چې د ورځې رڼا د ودانۍ په فضا کې وچلېږي او د داخلي چاپیریال فضا بدله کړي. د رڼا او سیوري دا بدلون د انسان په بصري تجربه کې مهم رول لري.

بله مهمه ځانګړنه د فضا د احساس رامنځته کول دي. په دې ډول معمارۍ کې ودانۍ یوازې د استوګنې یا کار لپاره نه وي، بلکې د انسان د تجربې او احساس د رامنځته کولو لپاره هم طرحه کېږي. د پراخو کړکیو، شیشې سطحو او پرانیستو فضاوو کارول د همدې هدف لپاره ترسره کېږي.

همدارنګه د طبیعت او ودانۍ ترمنځ اړیکه د دې لید بله ځانګړنه ده. معماران هڅه کوي چې ودانۍ د چاپیریال له منظرې سره همغږې کړي، ترڅو انسان د طبیعت رڼا، هوا او منظرې ته نږدې پاتې شي.

که څه هم امپرسیونیسم په معمارۍ کې د رسمي سبک په توګه نه پېژندل کېږي، خو ځینې معماران د دې فکري مفکورې له اغېزې سره تړاو لري. له دې ډلې څخه یو «فرانک لویډ رایټ» دی چې د طبیعت او ودانۍ ترمنځ د اړیکې پر اصل یې ډېر ټینګار کاوه.

همدارنګه «لودویګ میس وان دیر روه» د شیشې، رڼا او ساده فضاوو د کارولو له امله د عصري معمارۍ له مهمو څېرو څخه ګڼل کېږي.

بل مهم معمار «فیلیپ جانسن» دی چې د شفافو فضاوو او رڼا د اغېزې په رامنځته کولو کې ځانګړی شهرت لري.

د معمارۍ له نامتو نښېرونو څخه یو د «فرانک لویډ رایټ» مشهور نښېر د اوبو غورځېدل دي چې د طبیعت او معمارۍ ترمنځ د همغږۍ یوه مهمه بېلګه بلل کېږي.

همدارنګه د «لودویګ میس وان دیر روه» اثر د «بارسلونا پویلین» د ساده جوړښت، رڼا او فضا د هنري کارونې له امله مشهور دی.

د «فیلیپ جانسن» اثر د نښېنې کور هم د رڼې فضا او طبیعي رڼا د کارونې له امله د عصري معمارۍ یو مهم نښېر ګڼل کېږي.

په ټوله کې که څه هم امپرسیونیسم په معمارۍ کې د یو خپلواک سبک په توګه نه دی رامنځته شوی، خو د دې خوځښت فکري مفکورې د معمارۍ پر پرمختګ ژوره اغېزه لري. د رڼا اهمیت، د فضا بصري تجربه، د طبیعت او ودانۍ اړیکه او د انسان د حسي ادراک ارزښت هغه نظریات دي چې وروسته د عصري معمارۍ په

پرمختيا کي يې مهم رول ولوباوه. همدې مفکورو معمارۍ ته نوې هنري بڼه ورکړه او ودانۍ يې يوازې د ساختماني جوړښت پر ځای د انساني تجربې يو هنري فضا وگرځوله.

مسعود: د موسيقۍ په هنر کې د امپرسیونیسم د ښوونځی د مهمو او اغېزمنو ځانگړتياؤ په اړوند څه ليد لری او د دوی نوموتی او مهم استازي څوک ول؟ هيله ده که تاسو د موسيقۍ په هنر کې د امپرسیونیسم د هنرمندانو د هنري سبک او د هنري نامتو ښيرونو (اثارو) د ارزښت په اړه لنډه رڼا واچوی.

پرهيز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په وروستيو او د شلمې پېړۍ په پيل کې د موسيقۍ په هنر کې هم د يو مهم هنري خوځښت په توگه څرگند شو. دا سبک تر ډېره په فرانسه کې رامنځته شو او موخه يې دا وه چې موسيقي يوازې د منظمې هارموني او دوديزو جوړښتونو پر بنسټ نه وي، بلکې د فضا، احساس او ذهني تاثير د څرگندولو وسيله هم شي. د امپرسیونیستي موسيقۍ هنرمندانو هڅه کوله چې د غبرونو، هارموني او ارکسترال رنگونو له لارې داسې فضا رامنځته کړي چې اورېدونکی د طبيعت، خيال او احساس نړۍ ته دننه کړي.

په امپرسیونیستي موسيقۍ کې د فضا او غبر رنگ ډېر اهميت لري. کمپوزران هڅه کوي چې د مختلفو سازونو د ترکيب له لارې داسې صوتي فضا رامنځته کړي چې د طبيعت، اوبو، باد او نورو منظرو احساس څرگند کړي. د هارموني جوړښت نسبتاً ازاد وي او د دوديزو قواعدو پابندي کمه وي.

بله مهمه ځانگړنه د ملودی نرم حرکت او مبهمه فضا ده. د امپرسیونیستي موسیقي ملودی ډېر وخت نرمې، روانې او لږې تکراري وي. د ټون یا سرکلید روښانه مرکز کله ناکله کمزوری وي، چې له امله یې موسیقي یو ډول گنگ او خیال ته ورته احساس پیدا کوي.

همدارنگه د نوو سکيلونو کارول لکه د ټول ټون سکيل او پنتاټونیک سکيل د دې سبک مهم تخنیکونه دي. دا ډول سکيلونه د موسیقي غږ ته ځانگړی رنگ او فضا ورکوي.

سکيل کوم مفهوم وړاندې کوي: سکيل یوه انگلیسي کلمه ده چې بېلابېلې ماناوې لري، خو عمومي مفهوم یې د اندازې، کچې، درجې یا انډول ښودل دي. دا کلمه په مختلفو برخو کې کارول کېږي او مانا یې د استعمال له مخې بدلېږي.

په ورځني ژوند کې، سکيل د یو شي د اندازې یا کچې لپاره کارول کېږي. د بېلگې په توگه، کله چې وایو «دا پروژه لوی سکيل لري»، مطلب دا دی چې پروژه پراخه او لویه ده.

په نقشه یا جغرافیه کې، سکيل د تناسب ښودلو لپاره کارېږي. یانې په نقشه کې یو کوچنی اندازه د حقیقي نړۍ لوی واټن استازیتوب کوي. د بېلگې په توگه، که په نقشه کې ۱ سانتي متر د ۱ کیلومتر سره برابر وي، نو دې ته سکيل وایي.

په تعلیم او اندازه کولو کې، سکيل د درجې یا کچې سیستم ته ویل کېږي. لکه د نمره سکيل (له ۰ تر ۱۰۰) یا د سختۍ سکيل، چې یو شی په کومه درجه کې دی.

په موسیقي کې، سکيل د نغو يوه منظم لړۍ ده چې له ټيټ نه تر لوړ غږ پورې ترتيب شوې وي.

په کاروبار او ټکنالوژۍ کې، سکيل کول (scaling) د يو کار يا سيستم د پراخولو مانا لري، يانې داسې وده کول چې ډېر خلک يا کارونه په اسانۍ اداره کړي.

په ټوله کې، سکيل د اندازې، کچې، تناسب يا درجې د بنودلو لپاره کارول کېږي، او دقيقه مانا يې د کارونې له برخې سره تړاو لري.

د امپرسيونستي موسیقي تر ټولو مشهور استازی «کلاډ ډيبيسي» دی چې د موسیقي په جوړښت کې يې د نوبتگرو هارمونيو او صوتي رنگونو کارونه رواج کړل.

بل مهم کمپوزر «موريس ريول» دی چې د ارکستر د غږونو په تنظيم او د موسیقي په رنگين جوړښت کې يې ځانگړی مهارت درلود.

همدارنگه ځينې نور کمپوزران لکه «ايریک ساتی» هم د دې فضا له هنري مفکورې څخه اغېزمن شوي او د ساده خو ځانگړو ملوډيو له لارې يې نوې موسیقي وړاندې کړې ده.

د امپرسيونستي موسیقي له نامتو اثارو څخه يو د «کلاډ ډيبيسي» نښېر «لامير» دی چې د سمندر د حرکت او فضا موسیقي انځور وړاندې کوي.

همدارنگه د هغه بله مشهوره ټوټه «کلير دی لون» ده چې د بيانو لپاره ليکل شوې او د نرمې، شاعرانه فضا له امله ډېره مشهوره ده.

د «موريس ريول» نښېر «ډافنيس» او «کلوی» د ارکستر د غږونو د ښکلي ترکیب او هنري فضا له امله د امپرسيونستي موسیقي له مهمو نښېرونو څخه گڼل کېږي.

د موسیقي په تاریخ کې امپرسیونیستي سبک ځکه مهم گڼل کېږي چې دې خوځښت د موسیقي د بیان طریقه بدله کړه. تر دې وړاندې موسیقي ډېری وخت د منظم جوړښت او کلاسیکو اصولو پر بنسټ وه، خو امپرسیونیستي کمپوزرانو د غږ رنګ، فضا او احساس ته ډېر اهمیت ورکړ.

د دې سبک اغېزه وروسته په مدرنه موسیقي، فلمي موسیقي او تجربوي کمپوزونو کې هم څرګند شو. همدې ځانګړنو امپرسیونیستي موسیقي د شلمې پېړۍ د هنري بدلونونو له مهمو پړاوونو څخه ګرځولې ده.

مسعود: امپرسیونیسم یوازې یو هنري سبک نه وو، بلکې د لیدلو او درک کولو نوی طرز وو. تاسو د امپرسیونیسم د مکتب د ژور اغېز، دک و دلیل څنګه څېړئ؟

پرهیز:

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې د هنر په تاریخ کې د یو مهم فکري او هنري بدلون استازیتوب کوي. دا خوځښت یوازې د نقاشۍ یو نوی تخنیکي سبک نه و، بلکې د نړۍ د لیدلو، احساسولو او درک کولو یوه نوې طریقه وه. امپرسیونیستانو هڅه کوله چې واقعیت د ثابت او جامد حقیقت په توګه ونه ښيي، بلکې د انسان د حسي تجربې، شپه ایز احساس او شخصي ادراک له لارې بیان کړي. همدې ځانګړتیا دا ښوونځی د هنر په تاریخ کې د یو ژور فکري بدلون په توګه مطرح کړ.

د امپرسیونیسم د ژورې اغېزې یو مهم دلیل دا و چې دا ښوونځی د هنر د دودیزو اصولو پر وړاندې ودرېد. تر دې وړاندې په اروپایي هنر کې اکاډمیک ښوونځي غالب وو او هنرمندان اړ وو چې تاریخي، مذهبي او افسانوي موضوعات په

مشخصو قواعدو رسم کړي. امپرسیونیستانو دا دودیز چوکاټ مات کړ او ویې
 ښودله چې هنر کولی شي د ورځني ژوند ساده شپې هم انځورې کړي. د ښار
 کوڅې، ښوونو، سیندونه او د خلکو عادي ژوند د دوی د هنر موضوعات وگرځېدل.
 د دې ښوونځي بل مهم دلیل د حسي تجربې او شخصي ادراک ارزښت و.
 امپرسیونیستانو باور درلود چې انسان نړۍ په یوه ثابته بڼه نه ویني، بلکې د رڼا،
 فضا او وخت په بدلېدو سره د شیانو بڼه هم بدلون کوي. له همدې امله هنرمند
 باید هغه اغېزه او احساس ثبت کړي چې د یوې شپې په لیدلو سره رامنځته کېږي.
 دې فکر د هنر په بیان کې د شخصي تجربې او فردي ادراک ارزښت زیات کړ.
 په نوبت سره د رڼا او رنگ کارونه هم د دې ښوونځي د اغېزې یو مهم عامل و.
 امپرسیونیستانو په خپلو انځورونو کې د طبیعي رڼا بدلونونه، د لمر انعکاس او د فضا
 رنگین حالت په نوې طریقه وښود. دوی د تورو سیورو پر ځای روښانه رنگونه کارول
 او د برس ازاد حرکت یې د شپې احساس څرگندولو لپاره وکاروه. دا تخنیکونه
 وروسته د گڼو هنري خوځښتونو لپاره الهام شو.

امپرسیونیسم د هنر د موضوعاتو په غوراوي کې هم بدلون راوست. د لویو تاریخي
 او مذهبي موضوعاتو پر ځای د ورځني ژوند ساده او طبیعي صحنې د دوی د هنر
 برخه وگرځېدل. دا بدلون د هنر د ټولنیز مفهوم په پراختیا کې مهم رول ولوباوه او
 هنر یې د عام ژوند له تجربو سره نږدې کړ.

د امپرسیونیسم بل مهم اغېز دا و چې د مدرن هنر د رامنځته کېدو لپاره یې لاره
 هواره کړه. وروسته هنري خوځښتونه لکه امپرسیونیسم، سمبولیسم،
 اکسپرسیونیسم او مدرنیزم د همدې ښوونځي له فکري بدلون څخه اغېزمن شول.

د هنرمند شخصي ليد، د هنر ازادي او د نوښتگر بيان مفکوره د دې خوځښت له لارې پياوړې شوه.

په ټوليزه توگه امپرسیونیسم يوازې يو هنري سبک نه گڼل کېږي، بلکې د نړۍ د ليدلو او درک کولو يو نوی ډول بلل کېږي. دې ښوونځی د هنر تمرکز له دقيق نقل څخه د احساس، ادراک او تجربې پر لور واړاوه. د همدې دليل له مخې د امپرسیونیسم اغېز نه يوازې په نقاشۍ کې، بلکې په ادبياتو، موسيقۍ، تياتر، سينما او نورو هنري برخو کې هم څرگند شو او د هنر د تاريخ په بهير کې يې يو مهم فکري بدلون رامنځته کړ.

مسعود: تاسو د پُست امپرسیونیسم او نئو امپرسیونیسم په تړاو څه ليد لری؟ د امپرسیونیسم هنري او ادبي ښوونځی ځانگړی هنري او بنسټيز توپير له پُست امپرسیونیسم او نئو امپرسیونیسم سره څنگه ارزوی؟

پرهيز:

امپرسیونیسم، پُست امپرسیونیسم او نئو امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په پای او د شلمې پېړۍ په پيل کې د اروپايي هنر درې مهم هنري پړاوونه دي. دا درې واړه خوځښتونه له يو بل سره تړاو لري، خو د هنري فکر، تخنيک او د واقعيت د بيان په طريقه کې ددوی ترمنځ مهم توپيرونه شتون لري. امپرسیونیسم د دې بدلونونو د پيل ټکی و، او وروسته پُست امپرسیونیسم او نئو امپرسیونیسم د همدې ښوونځي له مفکورو څخه الهام واخيست، خو هر يو يې خپل ځانگړی هنري ليد او تخنيک رامنځته کړ.

امپرسیونیسم

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې په فرانسه کې رامنځته شو. د دې ښوونځي هنرمندانو هڅه کوله چې د طبیعت د رڼا بدلون، د فضا احساس او د یوې شپې بصري اغېزه ثبت کړي. د امپرسیونیستي نقاشۍ مهمې ځانګړتیاوې روښانه رنگونه، د برس ازاد حرکت، د طبیعي رڼا انعکاس او د ورځني ژوند صحنې دي.

په دې ښوونځي کې د واقعیت دقیق او منظم رسم ډېر مهم نه و، بلکې د یوې شپې عمومي احساس او فضا ته زیات ارزښت ورکول کېده.

پُست امپرسیونیسم

پُست امپرسیونیسم د امپرسیونیسم له خوځښت وروسته رامنځته شو او د دې ښوونځي د ځینو محدودیتونو تر وړاندې د غبرګون په توګه یې وده وکړه. د دې ښوونځي هنرمندانو هڅه کوله چې یوازې د طبیعت بصري اغېزه نه، بلکې د احساس، جوړښت او شخصي لید ژوره بڼه وړاندې کړي.

د دې ښوونځي هنرمندان لکه «ونسنټ وان ګو، پاول ګوګین او پاول سیزان» د رنگونو، بڼو او ترکیبونو له لارې د واقعیت نوې هنري بڼه وړاندې کړه.

په پُست امپرسیونیسم کې رنگونه ډېر قوي او څرګند وي، د برس حرکتونه څرګند وي، او د انځور جوړښت ته ډېر پام کېږي.

نئو امپرسیونیسم

نئو امپرسیونیسم د امپرسیونیسم علمي او منظم پرمختللي بڼه گڼل کېږي. د دې
 ښوونځي هنرمندانو د رنگونو کارونه د علمي نظریو پر بنسټ تنظیم کړه. دوی د
 کوچنیو رنگینو د ټکو یا نقطو تخنیک کاراوه چې ورته پوینتیلیزم ویل کېږي.
 «جورج سیورات او پاول سیگناک» د دې ښوونځي مهم استازي دي.

په دې سبک کې رنگونه د کوچنیو ټکو په بڼه پر کینوس لگول کېږي او کله چې
 لیدونکی له لرې واټن څخه انځور ته وگوري نو دا رنگونه یوځای ښکاري.
 د امپرسیونیسم، پُست امپرسیونیسم او نئو امپرسیونیسم ترمنځ مهم توپيرونه په څو
 برخو کې څرگندېږي.

امپرسیونیسم د طبیعت د شپې احساس او د رڼا بدلون ته اهمیت ورکوي او د برس
 ازاد حرکت کاروي.

پُست امپرسیونیسم د امپرسیونیسم له فضا څخه الهام اخلي خو د هنرمند شخصي
 احساس، قوي رنگونو او د انځور جوړښت ته ډېر پام کوي.

نئو امپرسیونیسم بیا د رنگونو علمي او منظم کارونه وړاندې کوي او د پوینتیلیزم
 تخنیک کاروي.

په ټوله کې امپرسیونیسم د مدرن هنر د پیل بنسټ جوړ کړ. پُست امپرسیونیسم د
 دې ښوونځي هنري ازادې لا ژوره کړه او د هنرمند شخصي بیان ته یې ډېر اهمیت
 ورکړ. نئو امپرسیونیسم بیا د رنگونو د علمي کارونې له لارې د نقاشۍ تخنیک ته
 نوې بڼه ورکړه.

له همدې امله دا درې واړه خوځښتونه د هنر په تاريخ کې د يو بل د بشپړونکو پړاوونو په توگه ارزول کېږي او د مدرن هنر په پرمختگ کې يې مهم رول لوبولی دی.

مسعود: د کلاسیسم د هنري نښیرونو (آثارو) تر ټولو مهم توپیر د امپرسیونیسم له هنري نښیرونو سره څه ډول پرتله کوی؟

پرهیز:

د کلاسیسم او امپرسیونیسم ترمنځ توپیر د هنر د تاريخ له مهمو بدلونونو څخه شمېرل کېږي. کلاسیسم د نظم، تعادل او عقل پر اصولو ولاړ هنري ښوونځی و، په داسې حال کې چې امپرسیونیسم د احساس، ادراک او د یوې شپې د بصري تاثیر د څرگندولو هنر بلل کېږي. له همدې امله د دې دواړو ښوونځیو هنري نښیرونه د موضوع، تخنیک، رنگ او هنري لید له پلوه له یو بل سره څرگند توپیر لري.

د کلاسیسم هنري ښوونځی د لرغوني یونان او روم د هنر له اصولو الهام اخیستی دی. په دې ښوونځی کې نظم، انډول، څرگند جوړښت او عقلاني ترکیب ډېر مهم گڼل کېږي. هنرمندان هڅه کوي چې انځورونه دقیق رسم کړي او د انساني بدن تناسب، حرکت او جوړښت په ساینسي او دقیق ډول وښيي.

د کلاسیستي هنر موضوعات ډېره کله تاریخي، اسطوري او اتلولي وي. د لرغونو کیسو، افسانو او تاریخي پېښو انځورول د دې ښوونځی مهمه ځانگړنه ده. رنگونه په نسبي ډول کنټرول شوي او منظم کارول کېږي او د برس نښې ډېر وخت په انځور کې نه ښکاري.

په دې ډول هنر کې هنرمند هڅه کوي چې واقعیت په منطقي او بشپړ ډول وړاندې کړي.

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې رامنځته شو او د دودیزو هنري اصولو پر وړاندې یې یو نوی لید وړاندې کړ. په دې ښوونځی کې د دقیق واقعیت پر ځای د شپې بصري اغېزې او د طبیعت د رڼا بدلون ته اهمیت ورکول کېږي.

د امپرسیونیستي هنر مهمه ځانگړنه روښانه او ژوندي رنگونه، ازاد برس ستروکونه او د طبیعي رڼا انعکاس دی. هنرمندان هڅه کوي چې د ورځې مختلف وختونه، د لمر رڼا او د فضا بدلونونه په خپلو انځورونو کې وښيي.

د موضوع له پلوه امپرسیونیستان ډېر کله د ورځني ژوند صحنې، طبیعي منظرې او د ښار عادي حالتونه انځوروي. د دې ښوونځی هدف دا نه دی چې هر تفصیل دقیق رسم کړي، بلکې غواړي د لیدونکي ذهن ته د یوې شپې احساس انتقال کړي.

د کلاسیسم او امپرسیونیسم ترمنځ تر ټولو مهم توپیر د هنر په لید او فلسفه کې دی. کلاسیسم د نظم، عقل او کلاسیکو اصولو پر بنسټ ولاړ دی، خو امپرسیونیسم د احساس، ادراک او بصري تجربې پر بنسټ ولاړ دی.

په کلاسیستي هنر کې جوړښت منظم، متوازن او دقیق وي، خو په امپرسیونیستي هنر کې برسونه ازاد او رنگونه نسبتاً ژوندي او خوځند وي.

د موضوع له نظره هم توپیر څرگند دی. کلاسیسم زیاتره تاریخي او اسطوري موضوعات انځوروي، خو امپرسیونیسم د طبیعت او ورځني ژوند ساده صحنې ښيي.

همدارنگه کلاسیستي هنر د بشپړتیا او دقیق رسم هڅه کوي، خو امپرسیونیستي هنر د یوې شپې عمومي تاثیر او احساس ته اهمیت ورکوي.

په ټوله کې کلاسیسم د دودیز، منظم او عقلاني هنر استازیتوب کوي، په داسې حال کې چې امپرسیونیسم د نوبت، احساس او د طبیعت د شپې ای تجربې هنر دی. همدا توپیر د هنر په تاریخ کې د کلاسیک هنر او مدرن هنر ترمنځ د بدلون مهم پړاو څرگندوي.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم او ریالیسم د مکتبونو ترمنځ مهم او بنسټیز توپیرونه او ورته والی څنگه څېړئ؟

پرهیز:

د امپرسیونیسم او ریالیسم هنري بنوونځي د نولسمې پېړۍ په اروپا کې رامنځته شوي مهم هنري خوځښتونه دي. دواړه بنوونځي د پخواني اکاډمیک او رومانټیک هنر پر وړاندې د بدلون استازیتوب کوي، خو د واقعیت د ښودلو په طریقه، هنري لید او تخنیک کې د پام وړ توپیرونه لري. ریالیسم هڅه کوي چې واقعیت په عیني او دقیق ډول وړاندې کړي، په داسې حال کې چې امپرسیونیسم د واقعیت پر ځای د هغه شپې یې بصري تاثیر او احساس انځوروي.

د ریالیسم هنر

ریالیسم د نولسمې پېړۍ په منځنیو کلونو کې په فرانسه کې رامنځته شو. د دې بنوونځي هنرمندانو هڅه کوله چې د ژوند واقعي صحنې، د خلکو ورځنۍ ژوند، کارگره طبقه او ټولنیز حقیقتونه په رښتیني بڼه وښيي.

په ریالیستی هنر کې د دقیق رسم، واضح بڼې او واقعي جزئیاتو ته ډېر اهمیت ورکول کېږي. هنرمندان د ژوند هغه اړخونه هم انځوروي چې مخکې په هنر کې کم ښودل کېدل، لکه د بزگرانو کار، د ښار د عادي خلکو ژوند او ټولنیزې ستونزې. د دې ښوونځي له مهمو استازو څخه «گوستاو کوربت او ژان فرانسوا میله» یادېږي.

د امپرسیونیسم هنر

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په وروستیو کلونو کې رامنځته شو او د ریالیسم له ځینو نظریاتو څخه یې الهام واخیست، خو د هنر بیان یې بل لور ته واړاوه. د دې ښوونځي هنرمندان د طبیعت د رڼا بدلون، د فضا خوځښت او د یوې شپې بصري اغېزې ته اهمیت ورکوي.

په امپرسیونیستي نقاشۍ کې برس ازاد کارول کېږي، رنگونه روښانه او ژوندي وي او د دقیق جزئیاتو پر ځای د عمومي فضا او احساس څرگندول مهم گڼل کېږي. د دې ښوونځي مهم هنرمندان لکه «کلود مونه، پیر آگوست رنوار او کامی پیسارو» دي.

د ریالیسم او امپرسیونیسم ترمنځ تر ټولو مهم توپیر د واقعیت د وړاندې کولو په طریقه کې دی. ریالیسم هڅه کوي چې واقعیت په دقیق او عیني ډول وښيي، خو امپرسیونیسم د واقعیت پر ځای د هغه بصري اغېزه او د لیدونکي احساس انځوروي.

په ریالیستی هنر کې جزئیات واضح او دقیق وي، خو په امپرسیونیستی هنر کې برس ازاد وي او د دقیق رسم پر خای د رنگ او رڼا اغېزې ته اهمیت ورکول کېږي. د موضوع له نظره هم توپیر لیدل کېږي. ریالیسم تر ډېره د ټولنیزو ستونزو او د عادي خلکو ژوند ته پام کوي، خو امپرسیونیسم د طبیعت منظرو، د ښار ورځني ژوند او د رڼا بدلونونو ته پاملرنه کوي.

د پورته توپيرونو سره سره دواړه ښوونځي ځینې ورته والی هم لري. دواړه د پخواني اکاډمیک هنر پر وړاندې د بدلون استازي دي او د ورځني ژوند موضوعاتو ته یې ارزښت ورکړی دی. همدارنگه دواړو ښوونځیو د هنر تمرکز له افسانوي او تاریخي موضوعاتو څخه د ژوند واقعي تجربو ته واړاوه.

په ټوله کې ریالیسم د واقعیت د دقیق او ټولنیز انځور هنر دی، په داسې حال کې چې امپرسیونیسم د واقعیت د بصري اغېزې او شپبه ای احساس هنر گڼل کېږي. د دې دواړو ښوونځیو ترمنځ دا توپیر د هنر په تاریخ کې د واقعیت د ښودلو له عیني طرز څخه د فردي ادراک او حسي تجربې پر لور د بدلون یو مهم پړاو څرگندوي.

مسعود: د امپرسیونیسم، سمبولیسم او اکسپرسیونیسم د مکتبونو ترمنځ ورته والی او مهم بنسټیز توپيرونه څه دي؟

پرهیز:

د امپرسیونیسم، سمبولیسم او اکسپرسیونیسم هنري ښوونځي د نولسمې پېړۍ په وروستیو او د شلمې پېړۍ په پیل کې د اروپایي هنر له مهمو خوځښتونو څخه شمېرل کېږي. دا درې واړه ښوونځي د دودیز اکاډمیک هنر له چوکاټ څخه د ازاد

هنري بيان لور ته د بدلون استازيتوب کوي، خو د هنر د هدف، د احساس د بيان او د واقعيت د بنودلو په طريقه کې د دوی ترمنځ مهم توپيرونه هم شتون لري.

امپرسیونیسم

امپرسیونیسم د نولسمې پېړۍ په دوهمه نيمايي کې په فرانسه کې رامنځته شو. د دې بنوونځي هنرمندانو هڅه کوله چې د طبيعت د رڼا بدلون، د فضا خوځښت او د يوې شېبې بصري اغېزه انځور کړي.

په دې سبک کې روښانه رنگونه، د برس ازاد حرکت او د طبيعي رڼا انعکاس مهم دي. هنرمندان د دقيق واقعيت پر ځای د يوې شېبې عمومي احساس او بصري اغېزې ته اهميت ورکوي.

د دې مکتب مهم استازي لکه «کلود مونه، پير آگوست رنوار او ایدگر دیگاس» دي.

سمبولیسم

سمبولیسم د نولسمې پېړۍ په وروستيو کې د هنر او ادبياتو يو فکري او هنري خوځښت و. د دې بنوونځي هنرمندانو هڅه کوله چې د واقعيت پر ځای د خيال، روحانيت او ذهني تجربو نړۍ انځور کړي.

په سمبولیستي هنر کې سمبولونه، افسانوي عناصر، شاعرانه فضا او مبهم مفاهيم ډېر اهميت لري. هنرمندان د مستقيم واقعيت پر ځای د پټو مفاهيمو او ژورو فکري موضوعاتو د بيان لپاره سمبولونه کاروي.

د دې ښوونځي له مهمو هنرمندانو څخه «گوستاو موريو، اوډيلون ريډون او ارنولد بوکلين» يادېږي.

اکسپرسیونیسم

اکسپرسیونیسم د شلمې پېړۍ په پيل کې رامنځته شو او د انسان د ژورو احساساتو، اضطراب او رواني حالت د بيان لپاره يې نوی هنري طرز وړاندې کړ.

په دې سبک کې رنگونه ډېر قوي او شديد وي، ښې اکثره تحريف شوي وي او د هنر هدف د هنرمند داخلي احساس او رواني حالت څرگندول وي.

د دې ښوونځي مهم هنرمندان لکه «اډوارډ مونچ، ارنست لودويگ کرچنر او واسيلي کنډينسکي» دي.

د دې درې ښوونځيو ترمنځ ځينې مهم ورته والی هم شته. لومړی دا چې درې واړه د دوديز اکاډمیک هنر پر وړاندې د نوبت استازيتوب کوي. دوهم دا چې هر يو د هنرمند شخصي ليد او احساس ته ارزښت ورکوي. درېيم دا چې د هنر د بيان ازادي او د نوو تخنيکونو کارول د دې ښوونځيو گډه ځانگړنه ده.

د دې ښوونځيو ترمنځ مهم توپير د واقعيت د وړاندې کولو په طريقه کې دی. امپرسیونیسم د طبيعت د رڼا او شېبې بصري اغېز انځوروي. سمبوليسم د خيال، روحانيت او سمبولیکو مفاهيمو نړۍ ته مخه کوي. اکسپرسیونیسم بيا د انسان ژور احساسات او رواني حالت په شديدو رنگونو او تحريف شويو ښو کې څرگندوي.

همدارنگه د رنگ او بڼې کارونه هم توپیر لري. امپرسیونیسم په نسبي ډول طبیعي رنگونه کاروي، سمبولیسم شاعرانه او رازناکه فضا جوړوي، او اکسپرسیونیسم شدید او دراماتیک رنگونه کاروي.

په ټوله کې امپرسیونیسم د طبیعت د بصري تجربې هنر دی، سمبولیسم د خیال او معنوي مفاهیمو هنر دی، او اکسپرسیونیسم د ژورو احساساتو او رواني حالت هنر گڼل کېږي. د دې درې بڼوونځیو ترمنځ دا توپيرونه د مدرن هنر د پرمختگ په بهیر کې د هنري بیان د پراخېدو مهم پړاوونه څرگندوي.

مسعود: تاسو د امپرسیونیسم د بڼوونځی د زوال او له منځه تللو اصلي لاملونه، انگیزې، دک و دلیل څنگه ارزوي؟

پرهیز:

د امپرسیونیسم هنري خوځښت د نولسمې پېړۍ په دوهمه نیمايي کې د هنر په تاریخ کې یو مهم بدلون رامنځته کړ، خو لکه د نورو هنري خوځښتونو په څېر دا بڼوونځی هم په تدریجي ډول خپل پخوانی ځواک له لاسه ورکړ او د شلمې پېړۍ له پیل سره یې ځای نورو نوو هنري خوځښتونو ته پرېښود. د امپرسیونیسم زوال په دې مانا نه دی چې دا هنر ناڅاپه پای ته ورسېد، بلکې د هنر د پرمختگ په بهیر کې د نوو نظریو او سبکونو د رامنځته کېدو له امله یې خپل مرکزي مقام ورو ورو له لاسه ورکړ.

د امپرسیونیسم د زوال تر ټولو مهم لامل د نوو هنري خوځښتونو رامنځته کېدل و. ځوانو هنرمندانو احساس کړه چې امپرسیونیسم یوازې د رڼا او شپې بصري اغېزې په ښودلو پورې محدود پاتې شوی دی او د ژورو احساساتو، سمبولیکو مفاهیمو او

جوړښتي نوښتونو د بيان لپاره بسنه نه کوي. له همدې امله نوي هنرمندان د هنر نوې لارې ولټولې.

د همدې لړۍ په پايله کې پُست امپرسیونیسم، سمبولیسم، نئو امپرسیونیسم او وروسته اکسپرسیونیسم رامنځته شول. هنرمندان لکه «وینسنت وان گوگ، پاول سیزان او پاول گوگین» هڅه کوله چې د امپرسیونیسم له چوکاټ څخه بهر لا ژور هنري بيان وړاندې کړي.

بل مهم عامل د هنري فکر بدلون و. امپرسیونیسم تر ډېره د طبیعت د رڼا او بصري اغېزې انځورولو ته پام کاوه، خو د شلمې پېړۍ له پیل سره هنرمندانو غوښتل چې د انسان دنني احساسات، فلسفي مفاهیم او رواني حالت هم په هنر کې څرگند کړي.

دا بدلون د دې لامل شو چې هنرمندان د رنگ، بڼې او جوړښت په برخه کې لا ډېر تجربوي کار وکړي او د هنر نوې ژبې رامنځته کړي.

امپرسیونیستان زیاتره د طبیعت منظر، د ښار د ورځني ژوند او د رڼا بدلونونو ته پام کاوه. خو وروسته هنري خوځښتونو د هنر موضوعات پراخ کړل او فلسفي، سمبولیک او رواني مفاهیم یې د هنر برخه وگرځول.

همدې پراختیا د امپرسیونیسم محدودیتونه څرگند کړل او هنرمندان یې د نوو لارو لټولو ته وهڅول.

په امپرسیونیستي هنر کې د برس ازاد حرکت او روښانه رنگونه مهم وو، خو وروسته هنرمندانو د جوړښت، بڼې او هندسي نظم پر ارزښت ټینګار وکړ. د بېلګې په توګه

«پاول سيزان» هڅه وکړه چې طبيعت د هندسي بڼو لارې تحليل کړي، چې وروسته يې د کيوبيسم د رامنځته کېدو لپاره زمينه برابره کړه.

په ټوله کې د امپرسیونيسم زوال د دې بڼوونځي د کمزورۍ له امله نه، بلکې د هنر د طبيعي پرمختگ له امله رامنځته شو. د نوو هنري نظريو، فلسفي بدلونونو او تخنيکي نوښتونو له امله د هنر نوې لارې پرانيستل شوې.

سره له دې چې امپرسیونيسم خپل مرکزي مقام له لاسه ورکړ، خو د هنر په تاريخ کې يې بنسټيز اغېز پاتې شو. دې بڼوونځی د مدرن هنر د رامنځته کېدو لپاره لاره هواره کړه او د هنري ازادۍ، شخصي بيان او نوښت لپاره يې قوي بنسټ جوړ کړ. **مسعود:** د امپرسیونيسم، د انځورگرۍ او نقاشۍ هنر، ځانگړتياوې، منځپانگه او پيغام او همداسې د دوی د هنر تگلوری او د سبک مهمې ځانگړنې زموږ په افغاني ټولنه کې څه ډول ارزوي؟ او دا راته ووياست، چې په دې برخه کې کومو نامتو انځورگرو او نقاشانو برخه اخیستې ده، د دوی پېژندل شوي نښيرونه (آثار) راته په گوته کړئ.

پرهيز:

امپرسیونيسم د هنر په تاريخ کې يو داسې هنري خوځښت دی چې د رڼا، رنگ او شېبه اي احساس د بيان له لارې د نړۍ د ليدلو نوې طريقه وړاندې کوي. که څه هم دا بڼوونځی په اصل کې په اروپا، په ځانگړي ډول په فرانسه کې رامنځته شو، خو د شلمې پېړۍ په اوږدو کې يې اغېزه د نړۍ نورو سيمو ته هم ورسېده. په افغانستان کې هم د معاصرې نقاشۍ او انځورگرۍ په پرمختگ کې د

امپرسیونیستي فکر ځینې اغېزې لیدل کېږي، په ځانگړي ډول د طبیعت د منظرو، د رنگونو د ازادې کارونې او د ورځني ژوند د صحنو په انځورولو کې.

په افغاني هنري چاپیریال کې هغه هنرمندان چې د امپرسیونیستي لید څخه اغېزمن شوي، هڅه کوي چې د افغانستان طبیعي منظرې، غرونه، د ښار کوڅې، بازارونه او د خلکو ورځني ژوند په رنگین او ژونديو رنگونو کې وښيي.

د رڼا او فضا د بدلون انځورول هم د دې هنر یوه مهمه ځانگړنه ده. د افغانستان د طبیعت ځانگړې رڼا، د غرونو سیوري، د لمر لوېدو او راختمو صحنې د هنرمندانو لپاره الهام بڼوونکي گرځېدلې دي.

همدارنگه د برس ازاد خوځښت او د رنگونو نسبي ازادې هم د دې هنري طرز یوه بله ځانگړنه ده چې د معاصر افغان نقاشی په ځینو نښپرونو کې لیدل کېږي.

په افغاني ټولنه کې هغه نقاشي چې د امپرسیونیستي لید څخه اغېزمنه وي، تر ډېره د طبیعت ښکلا، د ښارونو ژوند، د خلکو ورځني فعالیت او د کلتوري فضا منعکسوي.

دا ډول هنر هڅه کوي چې د یوې شپې احساس، د چاپیریال فضا او د ژوند ساده خو ښکلي حالتونه ثبت کړي. له همدې امله د دې هنر پیغام تر ډېره د طبیعت ښکلا، د ژوند ساده توب او د کلتوري فضا څرگندول وي.

د افغانستان د معاصر هنر په تاریخ کې ځینې هنرمندان داسې دي چې د نړیوالو هنري سبکونو، په ځانگړي ډول امپرسیونیستي او مدرن هنري لیدونو څخه اغېزمن شوي دي. له دې جملې څخه یو مهم هنرمند «عبدالغفور بریشنا» دی. هغه د

افغانستان له مهمو نقاشانو څخه گڼل کېږي او د طبیعت، کلتوري منظرو او تاریخي موضوعاتو په انځورولو کې یې ځانگړی هنري سبک درلود.

بل مهم هنرمند خیرمحمد خان یاري دی چې د افغانستان د ښکلو منظرو او کلتوري موضوعاتو په انځورولو کې یې مهم رول لوبولی دی.

د دې هنرمندانو په اثارو کې د افغانستان طبیعي منظرې، تاریخي ودانۍ، کلتوري صحنې او د خلکو ورځنی ژوند ډېر انځور شوی دی. د بېلگې په توگه د د عبدالغفور بریشنا په نقاشیو کې د کابل زوړ ښار، غرونه او طبیعي منظرې د ځانگړو رنگونو او هنري فضا سره انځور شوي دي.

همدارنگه د «خیرمحمد خان یاري» په اثارو کې د افغانستان د طبیعت ښکلي مناظر او د کلتوري ژوند صحنې لیدل کېږي.

په ټوله کې که څه هم امپرسیونیسم په افغانستان کې د یوه رسمي هنري ښوونځي په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د دې خوځښت ځینې هنري مفکورې د معاصر افغان هنر په پرمختگ کې اغېزمنې پاتې شوې دي. د رنگ ازاد کارول، د طبیعت منظرو ته پاملرنه او د ورځني ژوند صحنو انځورول هغه ځانگړتیاوې دي چې د افغان نقاشۍ په ځینو ښیرونو کې د امپرسیونیستي فکر اغېز څرگندوي.

همدې اغېزو د افغانستان د معاصر هنر د تنوع او پرمختگ په بهیر کې مهم رول لوبولی دی او د افغان هنرمندانو لپاره یې د نوبت او هنري ازادۍ لاره پرانیستي

مسعود: د پښتو ژبې د ادبي اثارو او ځانگړي ډولونو (ژانرونو) په اړه د امپرسیونیسم د مکتب تگلوری او اصول څنگه ارزوي؟ مهرباني وکړئ د دغو نوموتو لیکوالو، ادیبانو او شاعرانو د نومونو او نښیرونو په تړاو په لنډه توگه مالومات راکړئ.

پرهیز:

امپرسیونیسم که څه هم په اصل کې د نقاشۍ او موسیقۍ له نړۍ څخه پیل شو، خو وروسته یې د ادبیاتو په ډگر کې هم اغېزه څرگنده شوه. د دې ښوونځي بنسټیزه مفکوره دا ده چې لیکوال یا شاعر باید واقعیت په عیني او مفصله توگه بیان نه کړي، بلکې د یوې شېبې احساس، فضا او شخصي ادراک په هنري ژبه کې څرگند کړي. له همدې امله په امپرسیونیستي ادبیاتو کې د احساساتو لطافت، د طبیعت فضا، د شېبو تېرېدونکي حالت او د ذهني انځورونو کارول ډېر اهمیت لري.

په پښتو ادبیاتو کې امپرسیونیسم د یوه رسمي ښوونځي په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د معاصرې دورې په شعر او نثر کې داسې هنري ځانگړتیاوې لیدل کېږي چې د امپرسیونیستي فکر اغېزه څرگندوي. په ځانگړي ډول د طبیعت د منظرو شاعرانه بیان، د شېبه اي احساساتو څرگندونه او د فضا هنري انځورول هغه ځانگړتیاوې دي چې د امپرسیونیستي ادبي لید سره ورته والی لري.

په پښتو شعر او نثر کې هغه لیکنې چې د امپرسیونیستي فکر سره نږدې گڼل کېږي، ډېر وختونه د طبیعت د ښکلا، د انسان د دننیو احساساتو او د ژوند د لنډو شېبو هنري انځور وړاندې کوي.

په دې ډول لیکنو کې د اوږدو تشریحي تفصیلاتو پر ځای لنډې او شاعرانه جملې کارول کېږي. لیکوال هڅه کوي چې د یوې شپې فضا او احساس د کلماتو له لارې ژوندی کړي.

همدارنگه د طبیعت انځورونه لکه غرونه، سیندونه، باران، سپوږمۍ او د فصلونو بدلونونه د احساساتو د بیان لپاره د سمبولونو په توګه کارول کېږي.

د پښتو معاصر ادب ځینې لیکوالان او شاعران داسې هنري سبک لري چې د امپرسیونیستي فضا سره ورته والی لري. له دې ډلې څخه یو مهم شاعر «غني خان» دی. د هغه په شعرونو کې د طبیعت ښکلا، فلسفي فکر او لطیف احساسات په شاعرانه ژبه بیان شوي دي. د هغه مشهوره شعري ټولګې لکه د پنجرې چغار او لټون د دې هنري فضا ښه بېلګې ګڼل کېږي.

بل مهم شاعر «رحمان بابا» دی. که څه هم هغه د صوفیانه ادب استازی ګڼل کېږي، خو د طبیعت او احساساتو نرم او لطیف بیان د امپرسیونیستي فضا سره یو ډول ورته والی لري. د هغه د شعرونو دیوان د پښتو ادب له مهمو ښیرونو څخه دی.

همدارنگه «حمزه شینواری» د پښتو معاصر غزل له مهمو شاعرانو څخه دی. د هغه په شعرونو کې د طبیعت، احساس او لطیف فکري فضا ښکلی بیان لیدل کېږي.

د معاصر نثر په برخه کې هم ځینې لیکوالان د طبیعت او احساساتو د هنري بیان له لارې داسې ادبي فضا رامنځته کوي چې د امپرسیونیستي لید سره نږدې ده. له دې ډلې څخه «گل پاچا الفت» د پښتو ادب له مهمو لیکوالانو څخه دی چې په

خپلو نثري او شعري اثارو کې يې د طبيعت، ټولنې او انسان د احساساتو بڼکلی هنري بيان وړاندې کړی دی.

په ټوله کې امپرسیونیسم په پښتو ادب کې د يوه جلا او منظم بڼوونځي په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د دې خوځښت هنري مفکورې د معاصر پښتو ادب په ځينو شعرونو او نثري نښيرونو کې ليدل کېږي. د طبيعت شاعرانه انځورونه، د شپو لنډ احساسات، د فضا لطيف بيان او د هنرمند شخصي ادراک هغه ځانگړتياوې دي چې د امپرسیونیستي ادبي فکر اغېزه څرگندوي.

همدې ځانگړتياوو د پښتو معاصر ادب د بيان بڼه بډايه کړې ده او ليکوالانو ته يې دا زمينه برابره کړې ده چې د احساس او تجربې نړۍ په نوې هنري ژبه بيان کړي. **مسعود:** په پښتو ادبياتو کې د امپرسیونیسم لارويانو تر ټولو نامتو ليکوال څوک دي؟ ايا دوی د امپرسیونیسم له بڼوونځی او تگلوري څخه اغيزمن دي که نه؟ مهرباني وکړئ د دې ليکوالو د نوماندو نښيرونو (اثارو) نومونه واخلي.

پرهيز:

په پښتو ادبياتو کې امپرسیونیسم د اروپايي ادبياتو په څېر د يوه رسمي او منظم ادبي بڼوونځي په بڼه نه دی رامنځته شوی، خو د شلمې پېړۍ په معاصر پښتو شعر او نثر کې داسې هنري تمايلونه ليدل کېږي چې د امپرسیونیستي فکر سره نږدې دي. په دې ډول ادبياتو کې ليکوال او شاعر هڅه کوي چې د ژوند د يوې شپې احساس، د طبيعت فضا، د انسان دنننی حالت او د چاپېريال لنډه اغېزه په شاعرانه او هنري ژبه بيان کړي.

له همدې امله په پښتو ادب کې ځينې ليکوالان او شاعران شته چې که څه هم په مستقيم ډول د امپرسیونیسم د ښوونځي پيروان نه گڼل کېږي، خو د هغوی د ادبي سبک په ځينو برخو کې د امپرسیونیستي فضا اغېزه ليدل کېږي.

په پښتو ادب کې هغه ليکوالان چې د امپرسیونیستي فضا اغېزه لري د معاصر پښتو ادب له مهمو شاعرانو څخه يو «غني خان» دی. د هغه په شعرونو کې د طبيعت ښکلا، د انسان دننني احساسات او فلسفي فکر په شاعرانه او انځوريزه ژبه بيان شوي دي. د هغه له مهمو ښيرونو څخه د پنجرې چغار، لتون او د غني کلیات يادولای شو. د غني خان د شعرونو فضا ډېر وخت د طبيعت د رنگونو، د رڼا د احساس او د لنډو شعري انځورونو له امله د امپرسیونیستي ادبي ليد سره ورته والی لري.

بل مهم شاعر «حمزه شينواری» دی چې د معاصر پښتو غزل له بنسټگرو څخه شمېرل کېږي. د هغه په شعرونو کې د طبيعت، مينې او انساني احساساتو لطيف بيان ليدل کېږي. د هغه له مهمو اثارو څخه کلیات حمزه شينواری او د هغه د غزلو ټولگې دي.

همدارنگه «گل پاچا الفت» د پښتو ادب له مهمو ليکوالانو او شاعرانو څخه دی. د هغه په نثر او شعر کې د طبيعت ښکلي انځورونه او د ټولنيز ژوند هنري بيان ليدل کېږي. د هغه له مهمو اثارو څخه غوره نثرونه، شعرونه او نور ادبي ليکنې يادولی شو.

په پښتو ادب کې بل مهم شاعر «رحمان بابا» هم گڼل کېږي. که څه هم هغه د صوفيانه ادب استازی دی، خو د هغه د شعرونو نرم احساساتي بيان، د طبيعت

انځورونه او روحاني فضا د امپرسیونیستي ادبي فضا سره ځینې ورته والی لري. د هغه مشهور اثر دیوان رحمان بابا دی.

په ټوله کې باید وویل شي چې په پښتو ادب کې امپرسیونیسم د یوه رسمي ادبي ښوونځي په توګه نه دی رامنځته شوی او داسې لیکوالان نشته چې په څرګند ډول ځان د امپرسیونیسم لارویان وبولي. خو د معاصر پښتو شعر او نثر ځینې هنري ځانګړتیاوې لکه د طبیعت انځوریز بیان، د لنډو احساساتي شپو څرګندول او د فضا شاعرانه تصویرول د امپرسیونیستي فکر له روحیې سره نږدې دي.

له همدې امله ځینې پښتو شاعران او لیکوالان د خپل هنري سبک له مخې د امپرسیونیستي ادبي فضا اغېز ښيي، که څه هم دوی په مستقیم ډول د دې اروپایي ادبي ښوونځي رسمي لارویان نه بلل کېږي.

مسعود: تاسو د افغاني موسیقۍ په هنر کې د امپرسیونیسم تګلارې او هنري اغېز څه ډول ارزوئ؟ ښه به وي که تاسو په دې برخه کې د نامتو هنرمندانو او د دوی د ښیرونو (اثارو) په اړه مالومات راکړئ.

پرهیز:

امپرسیونیسم په اصل کې د لوېدیځ د موسیقۍ او نقاشۍ له چاپیریاله راولاړ شوی هنري خوځښت دی، خو د دې ښوونځي ځینې اندونه لکه د فضا رامنځته کول، د احساس لطافت، د غبر رنګ او د طبیعت الهام وروسته د نړۍ کې د نورو د موسیقۍ په دودونو کې هم اغېزه کړې. په افغاني موسیقۍ کې امپرسیونیسم د یو رسمي هنري ښوونځي په توګه رامنځته شوی نه دی، خو د معاصر افغاني موسیقۍ په

ځينو هنري بڼو کې داسې ځانگړتياوې ليدل کېږي چې د امپرسیونیستي هنري لید سره ورته والی لري.

په ځانگړي ډول د احساساتي فضا جوړول، د طبیعت او احساساتو الهام، د غږ نرم ترکیب او د شعر او موسیقۍ ترمخ نرمې اړیکې هغه ځانگړتیاوې دي چې د افغاني موسیقۍ په ځینو نښیرونو کې د امپرسیونیستي فضا یادونه کوي.

په افغاني موسیقۍ کې هغه هنرمندان چې د احساس، فضا او د لطیفې موسیقۍ پر رامنځته کولو ټینگار کوي، د امپرسیونیستي هنري لید سره یو ډول ورته والی لري. په داسې موسیقۍ کې د سازونو نرم ترکیب، د غږونو لطیف بدلون او د شعر د احساس ژور بیان مهم گڼل کېږي.

د موسیقۍ په متن او غږیز جوړښت کې هم د افغانستان د طبیعت، مینې، کلتوري ژوند او انساني احساساتو موضوعات ښکاره کېږي. همدا فضا د امپرسیونیستي موسیقۍ له بنسټیزو اندونو سره نږدې گڼل کېږي.

د افغانستان د معاصر موسیقۍ له مهمو هنرمندانو څخه یوه یوه «مېرمن قمرگل» ده. هغه د افغان معاصرې موسیقۍ له سترو هنرمندانو څخه گڼل کېږي. د هغې په سندرو کې د احساساتو ژور بیان، د موسیقۍ نرم ترکیب او شاعرانه فضا لیدل کېږي. د هغې مشهورې سندرې لکه «په لویو غرو باندې راتاو شول توفانونه، گلۍ ورېږي مه څه دلته شپه وکړه پاتې شه باران دی» دا افغاني موسیقۍ له مهمو نښیرونو څخه گڼل کېږي.

د قمر گلې دا مشهوره سندره «په لویو غرو باندې راتاو شول توفانونه – گلۍ ورېږي، مه څه، دلته شپه وکړه، پاتې شه، باران دی» د پښتو موسیقۍ له هغو نښیرونو څخه

ده چې امپرسیونیستي ځانگړنې لري. په دې سندره کې د طبیعت انځورونه لکه توفان، باران او غرونه یوازې د موسم بیان نه کوي، بلکې د ژورو احساساتو استازیتوب کوي. توفان کولی شي د اندېښنې، گډوډۍ یا د مینې د شدت نښه وي، او باران د نرمو عاطفو او دننني حالت انعکاس وگڼل شي.

سندره کومه مشخصه او واضح کیسه نه وړاندې کوي، بلکې یو ځانگړی حالت او فضا انځوروي. د «مه څه، دلته شپه وکره» جمله د غوښتنې، مینې او عاطفې په تړاو احساس څرگندوي، پرته له دې چې د پېښې بشپړ جزئیات بیان کړي. همدا مبهم والی اورېدونکي ته دا فرصت ورکوي چې سندره د خپل شخصي احساس او تجربې له مخې تعبیر کړي.

په ټوله کې، دا سندره د امپرسیونیستي سبک بڼه بېلگه ده، ځکه چې د مستقیم بیان پر ځای پر احساس، فضا او ذهني انځورونو تمرکز کوي، او اورېدونکي ته اجازه ورکوي چې د هغې مانا په خپل ډول درک کړي.

بل مهم هنرمند «محمد عمر» دی چې د رباب د ساز له سترو استادانو څخه و. د هغه موسیقي د افغانستان د دودیزې موسیقي ژور احساس او هنري فضا څرگندوي.

همدارنگه «استاد ایوب» د افغانستان د موسیقي له مهمو استادانو څخه و. د هغه د غږ لطافت او د سندرو ژوره اجرا د افغاني موسیقي په تاریخ کې ځانگړی ارزښت لري.

د استاد ایوب دا سندره «خومره خوره ده دنیا د مینې له نازه ډکه، حیا د مینې» هم تر یوه حده امپرسیونیستي بللی شو، خو د قمر گلې له پورته سندرې سره لږ څه توپیر لري.

په دې سندره کې د مینې احساس په ډېر نرم او شاعرانه ډول بیان شوی دی. «خوره دنیا» او «د مینې ناز او حیا» داسې مفاهیم دي چې مستقیم او عیني نه دي، بلکې یو ډول احساسی او ذهني انځور جوړوي. اورېدونکی له دې جملو څخه یوه ځانگړې فضا او نرمه عاطفه احساسوي، نه دا چې یوه مشخصه کیسه تعقیب کړي. دا ځانگړنه د امپرسیونیستي سبک له مهمو نښو څخه ده.

خو له بلې خوا، دا سندره د مینې مفهوم په نسبي ډول روښانه او مستقیم وړاندې کوي. دلته مبهم والی د «قمر گلې» د سندرې په اندازه ژور نه دی، ځکه چې پیغام یې ښکاره دی. نړۍ د مینې له امله ښکلې ده. له همدې امله، دا سندره د خالص امپرسیونیستي نښیر پر ځای نیمه امپرسیونیستي بلل کېدای شي.

په افغاني موسیقۍ کې هغه ځانگړتیاوې چې د امپرسیونیستي فکر سره نږدې گڼل کېږي، په څو برخو کې څرگندېږي.

لومړی د احساساتي فضا جوړول دي، چې د موسیقۍ له لارې د اورېدونکي ذهن ته یو ځانگړی حالت انتقالوي.

دوهم د غږونو نرم او رنگین ترکیب دی چې د سازونو او غږ ترمخ همغږي رامنځته کوي.

درېيم د شعر او موسيقۍ ژوره اړيکه ده، چې د شاعرانه مفاهيمو احساس د موسيقۍ له لارې څرگندوي.

په ټوله کې امپرسیونیسم په افغاني موسيقۍ کې د يو مستقل ښوونځي په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د دې خوځښت ځينې هنري مفکورې لکه د فضا جوړول، د احساس لطافت او د غږونو رنگين ترکیب د معاصر افغان موسيقۍ په ځينو اثارو کې ليدل کېږي.

همدې ځانگړتياوو د افغاني موسيقۍ هنري بڼه بډايه کړې ده او هنرمندانو ته يې دا زمينه برابره کړې چې د احساس، طبيعت او کلتوري فضا ښکلا د موسيقۍ له لارې په هنري ډول څرگنده کړي.

مسعود: په افغاني ټولنه کې د معمارۍ، نندارې "تياتر"، ډرامې، مجسمه جوړونې، فلم جوړونې او عکاسۍ په هنرونو کې د امپرسیونیسم تگلاری او هنري اغېز څه ډول ارزوئ؟ او دا راته ووياست په دې هنري برخو کې د دوی نامتو استازي څوک ول. بڼه به وي که د دوی پېژندل شوي نښيرونه (آثار) راته په کوته کړئ.

پرهيز:

امپرسیونیسم که څه هم په اصل کې د اروپا د نقاشۍ له نړۍ څخه پيل شوی هنري خوځښت و، خو وروسته يې د هنر پر نورو برخو لکه موسيقۍ، ادبياتو، سينما، عکاسۍ او حتی معمارۍ هم اغېز وکړ. په افغانستان کې امپرسیونیسم د يوه رسمي هنري ښوونځي په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د معاصر افغان هنر په ځينو برخو کې د دې ښوونځي فکري او هنري اغېزې ليدل کېږي. په ځانگړي ډول د

فضا احساس، د رڼا اهمیت، د طبیعت انځور او د ژوند د ورځنیو صحنو هنري بیان هغه ځانگړتیاوې دي چې د امپرسیونیستي فکر سره تړاو لري.

په افغاني معمارۍ کې امپرسیونیسم د یو ځانگړي سبک په توگه پیژندل شوی نه دی، خو د رڼا، فضا او طبیعت ترمنځ اړیکه هغه ځانگړتیا ده چې د دې فکر سره ورته والی لري. د ودانیو په جوړښت کې د طبیعي رڼا کارول، پراخې کړکۍ او د چاپیریال له منظرې سره د ودانۍ همغږي هغه عناصر دي چې د امپرسیونیستي لید سره نږدې گڼل کېږي. خو امپرسیونیزم په عمومي ډول په نقاشۍ او ادبیاتو کې کارول کېږي.

د افغانستان له مهمو معمارانو څخه یو «عبدالرحمان پژواک» وو چې د کلتوري ودانیو د پرمختگ په برخه کې یې مهم رول درلود. عبدالرحمان پژواک د افغانستان له مهمو فرهنگي څېرو څخه و، چې د ادب، ژورنالیزم او ډیپلوماسۍ تر څنګ یې د کلتوري ودانۍ (فرهنگي بنسټونو) په برخه کې ارزښتمن خدمتونه کړي دي.

پژواک د هغو کسانو له ډلې و چې د افغانستان د فرهنگي ادارو د ودې او تنظیم لپاره یې هڅې وکړې. هغه د دولتي فرهنگي ادارو په چوکاټ کې کار وکړ او د کلتوري سیاستونو په جوړولو کې یې ونډه لرله.

هغه د مطبوعاتو او نشراتو په برخه کې مهم رول درلود. د هغه په هڅو د مجلو، ورځپاڼو او ادبي خپرونو کیفیت او کچه لوړه شوه، چې دا خپله یو ډول «کلتوري ودانۍ» بلل کېږي.

پژواک د دواړو رسمي ژبو (پښتو او دري) د ادبي پرمختگ لپاره کار وکړ. د ليکوالانو، شاعرانو او اديبانو ملاتړ يې کاوه، چې دا د فرهنگي بنسټ جوړونې يوه مهمه برخه ده.

هغه په نړيوالو سازمانونو کې، لکه ملگرو ملتونو سازمان د افغانستان استازی و. هلته يې د افغان کلتور استازيتوب وکړ او د هيواد فرهنگي هويت يې نړيوالو ته وروپېژاند.

۵. د فرهنگي ارزښتونو ساتنه او ترويج

پژواک په خپلو ليکنو او رسمي دندو کې تل د افغان کلتور، دودونو او ملي هويت د ساتنې او پياوړتيا لپاره کار وکړ.

عبدالرحمان پژواک د افغانستان له هغو اديبانو څخه دی چې که څه هم په مستقيم ډول يې ځان د "امپرسیونیسم" مکتب پورې نه دی تړلی، خو په خپلو ادبي اثارو کې يې داسې ځانگړنې کارولې چې له امپرسیونیستي سبک سره نږدې دي.

د امپرسیونیسم په تړاو د پژواک خدمتونه:

۱. د احساساتو پر فضا تمرکز

پژواک په خپلو شعرونو او نثرونو کې تر ډېره د احساس، عاطفې او داخلي حالت انعکاس کوي. هغه د پېښو پر مستقيم بيان ډېر ټينگار نه کوي، بلکې د لوستونکي لپاره يو احساسی فضا رامنځته کوي – چې دا د امپرسیونیسم مهم اصل دی.

۲. د طبيعت له انځورونو گټه اخيستل

د هغه په ادبياتو کې طبيعي عناصر لکه غرونه، سيندونه، اسمان او رڼا ډېر کارول شوي. دا عناصر يوازې تشریح نه دي، بلکې د انساني احساساتو استازيتوب کوي، چې امپرسیونيستي رنگ ورکوي.

۳. نیمه مبهم او شاعرانه بیان

پژواک ډېر وخت خپل پیغام په مستقیم ډول نه وړاندې کوي. هغه له استعاراتو، تشبیهاتو او نرمې ژبې کار اخلي، چې لوستونکی اړ کوي خپله مانا ترې واخلي. دا مبهم والی د امپرسیونیسټ له مهمو ځانگړنو څخه دی.

۴. د ذهني انځورونو جوړول

د هغه لیکنې لوستونکي ته داسې انځورونه وړاندې کوي چې دقیق او ثابت نه وي، بلکې یو ډول "حس" انتقالوي. دا هماغه څه دي چې امپرسیونیسټ پرې ولاړ دی—یعنې د واقعیت پر ځای د هغه تاثیر وړاندې کول.

تیاتر او ډرامه

په افغانستان کې د تیاتر هنر د شلمې پېړۍ په منځنیو کلونو کې وده وکړه. د امپرسیونيستي فکر اغېز په دې برخه کې تر ډېره د فضا جوړولو، د رڼا کارونې او د احساساتي صحنو په وړاندې کولو کې لیدل کېږي.

د افغانستان د تیاتر له مهمو هنرمندانو څخه «Rafiq Sadiqi» یادېږي چې د افغاني ډرامې او سټیج هنر په پرمختګ کې یې مهم رول درلود.

مجسمه جوړونه

په افغانستان کې د مجسمه جوړونې هنر اوږد تاریخي شالید لري. د بامیان تاریخي مجسمې د دې هنر له مهمو بېلگو څخه گڼل کېږي.

له دې مهمو تاریخي اثارو څخه یو « Buddhas of Bamiyan » دی چې د نړۍ له نامتو هنري میراثونو څخه شمېرل کېږي. که څه هم دا مجسمې د امپرسیونیسم له دورې ډېرې پخوانۍ دي، خو د معاصر مجسمه جوړونې هنرمندان د رڼا او فضا د اغېزو په کارولو کې د نوو هنري مفکورو څخه الهام اخلي.

سینما او فلم جوړونه

په افغاني سینما کې د امپرسیونیستي فکر اغېز تر ډېره د بصري فضا په جوړولو او د طبیعت د صحنو په هنري کارونې کې لیدل کېږي.

د افغانستان د سینما له مهمو فلم جوړونکو څخه « Siddiq Barmak » یادېږي. د هغه مشهور فلم « Osama » د نړیوال سینما له مهمو افغاني اثارو څخه گڼل کېږي.

عکاسي

د عکاسۍ په هنر کې د امپرسیونیستي فکر اغېز ډېر څرگند دی، ځکه عکاسان د رڼا، فضا او د یوې شېبې د احساس ثبتولو هڅه کوي.

د افغانستان له نامتو عکاسانو څخه یو « Massoud Hossaini » دی چې د جگړې، ټولني او د خلکو د ژوند مهمې صحنې یې ثبت کړې دي.

ارزونه

په ټوله کې امپرسیونیسم په افغانستان کې د یو رسمي هنري مکتب په توگه نه دی رامنځته شوی، خو د دې هنري خوځښت مفکورې د معاصر افغان هنر په

بېلابېلو برخو کې په غیر مستقیم ډول اغېزمنې شوې دي. د رڼا کارونه، د فضا احساس، د طبیعت انځور او د انسان د ورځني ژوند هنري بیان هغه ځانگړتیاوې دي چې د معمارۍ، تياتر، سینما او عکاسۍ په ځینو افغاني اثارو کې لیدل کېږي. همدې اغېزو د افغانستان د معاصر هنر د تنوع او پرمختگ په بهیر کې مهم رول لوبولی دی او د هنرمندانو لپاره یې د نوښت او هنري ازادۍ فضا رامنځته کړې ده.

په درنښت او ادبي مینه: انجنیر عبدالقادر مسعود